

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre	6 frt — kr.
Negyedévre	1 > 50 >
Helyben házhoz hordva:	
Egész évre	8 frt — kr.
Negyedévre	2 frt — kr.
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	10 frt — kr.
Negyedévre	2 > 50 >

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáca-utca 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaszolgáltatására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

Vallás és tudomány.

Schlauch bibornok előszava a „Biblia és Tudomány”-hoz.

Bele vagyunk kábulva a mindennapi élet és a politika zajába. Ha szabad óráinkban feleszmélünk, annál nyugtalanítóbban tolakodnak lelkünk elé a lét, kezdet és vég nagy kérdései. A kereszténység az élet problémáinak magyarázatául odamutat az Istenre és a tulvilágra; a tudomány nyal monopoliumot űző hitetlenség pedig élénk állítja kezdetnek a chaost és a majmot, célznak a haladást — vagy a nirvánát. És a századvégi ember lelke ideoda hanyódik e két világnézet közt, a vizsgálat és kétségbeesés között.

Vallás, biblia a tudomány nevét bitorló divatos elméletek szerint túlhaladott álláspont, gyermeknek való mese. És a nagy tömeg, de még a művelt közönség is, melynek sem ideje sem elég tanulmánya nincsen a hit és hitetlenség vitáiban önálló ítéletet alkotni: rendesen vakon megy azon tanok után, melyek nagyobb zajt csapnak, vagy tán a szenvedélyeknek jobban kedveznek.

A vallás-ellenes irodalom nem dicsekszik azzal, hogy a hitetlen tudomány nagyhangú ígérését beváltani nem tudja; hogy a dolgok kezdetét és az élet célját megmagyarázni, az erkölcsnek, jognak,

társadalomnak szilárd alapot vetni képtelen. Kivált honi irodalmunkban sokszor czélzatosan hallgatják el, hogy az elfogulatlan tudomány visszatérőben van a valláshoz és ennek sokszor kigunyolt bibliájához.

A hit és ész, a biblia és tudomány összhangzásának igazolására indul meg legközelebb egy irodalmi vállalat »A Biblia és Tudomány« czimen. Ámbár a biblia tulajdonképp vallás- és erkölcsstan, mégis alig van az emberi tudásnak oly ága, melylyel ne érintkeznek.

A »Biblia és Tudomány« tehát nemcsak vallási, de tudományos szempontból is felette érdekes műnek, a millenniumi év egyik dicsőségének ígérkezik.

De legnagyobb érdekessége és dicsősége lesz e műnek az, hogy dr. Schlauch Lőrincz bibornok-püspök írta hozzá az előszót. S ez az előszó valóságos irodalmi esemény, programja, utmutatója és világító sugara nemcsak a meginduló irodalmi műnek, hanem az egész tudományos világnak. Miként dicső XIII. Leo pápánk körlevelei, ez is alkalmas arra, hogy egész tudományos mozgalmak kiindulási pontja legyen. Ilyen előszó maga egész irodalmi siker.

Itt adjuk e nagyfontosságú művet egész terjedelmében.

A midőn felkértem, hogy a »Biblia és Tudomány« című vállalathoz az egyház áldásával és erkölcsi támogatással járuljak, megvallom, haboztam. — Nem az elsőre nézve; mert nem lehet nem áldani oly igyekezetet, mely az emberi lét leghatalmasabb két tényezője: a hit és a tudomány közt az összhangzást fel kívánja tüntetni és ez által az emberi lélek legszebb nyilvánulásait a maga egységes fenségében dicsőíteni. De haboztam, mert az összes tudományokat synthetice felkarolni és az összefüggő szálakat megtalálni, a melyek azokat a hithez kötik, — nekem oly óriási feladatnak látszott, melyet végrehajtani a tudományok mai fejlettsége mellett és a különleges szakismeretek bámulatos terjedelme miatt csak igen nehezen lehet, — ha az egyáltalán lehetséges.

És mégis az eszme ígéző és kecsegtető, mely annival inkább vonz, miután a mit most e vállalat létesíteni kíván, már azt egykor megtette a még csak nem régen oly annyira kicsinylett: Scholastica.

Nem volt a tudománynak oly ága, melyet az fel nem karolt volna; kezében tartotta mindazt, a mit az ó kor classicitása és a kutató ész fölfedezései azon korig alkottak; tárháza volt a szent és profán tudománynak, a pogány bölcsészettnek és történelemnek nem volt oly része, melyet munkakörébe nem vont volna. Az Istenről, az emberről, a látható és éríthető dolgokról nem csak külsőleg, hanem az elvek mélyére hatva, a végok és végcél megjelölése mellett oly szakismerettel tanított, hogy korunk tudósai azt tőle méltán irigylhetnék. Nem választotta el az ést a hittől, hanem mindkettőt összefoglalta.

A természettudományokat is a Scholastica tudományos kutatásainak körébe vonta. »Cum enim — mondja XIII. Leo — scholastici sanctorum patrum sententiam secuti in anthropologia passim tradiderint humanam intelligentiam non nisi in rebus sensibilibus ad noscendas res

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Fuga mortis.

— Irta: Szabó László. —

A begavári körorvos igen különös egy ember volt. Nem sokat törődött a betegségekkel, mert szerzett valahonnan egy szigorló orvost, akinek adott havonként ötven pengőt, s a szegény fiu ezért a pénzért úgy kurálta halálra Begavár betegeit, hogy kívánni se lehetett volna jobban.

Hanem a »társaságban« annál nagyobb szerepet vitt a doktor úr. Az ország összes községei közül ugyanis Begavár áll erkölcsök tekintetében legközelebb a Bácskához, s így ott is igen pezsgő a társadalmi élet. Minden valamire való családnak meg vannak a maga »fogadó estéi«, amelyen az összes ismerősök összegyűlnek, az asszonyok pletykáznak, az urak isznak, a gyerekek pedig tanulnak részint kártyázni, részint inni. Meglehet, hogy Párisban mást értenek a »fogadó nap« alatt, de annyi bizonyos, hogy Begavár társadalmi életét pezsgővé éppen e fogadó-esték teszik.

Ebben a világban a doktor úr különösen nagy szerepet játszott, — ott volt mindenütt, s mindenki nagyon szívesen látta, urak, hölgyek egyaránt. Pedig az istenadta nem tudott se

inni, se egy becsületes kalábert eljátszani, szép és fiatal se volt, hogy az asszonyoknak tetszhetett volna, — hanem volt egy rengeteg nagy előnye — hogy *legény* volt.

Egy kis városkában a diplomás ember, aki még legény, — igen nagy szerepet játszik. Több a leány, sokkal több, mint az elfogadható fiatal ember, — s ezek között is a túlnyomó rész Begavárott az olyan dzsentrí-gyerek, aki oly rettenetesen el van maradva a világtól, s annyira elparasztosodott, mintha a múlt században élne. A zongorák, svájci bonneok és a francia nyelvmesternők évről-évre nagy rajokban lepik meg a Begavárhoz hasonló fészkeket, s terjesztik a nyugati kulturát, — de csak a leányok között. A fiúk nevelésével ősi szokás szerint nem törődik senki, s így nőnek fel a parlagi urfiak, akik közül az a legműveltebb, a ki egy esztendeig gazdasági praxison volt Keszthelyen. A zongorákkal, bonne-okkal, nyelvmesternőkkel és Marlitt-regényekkel jókora mennyiségű szentimentalizmus is beköltözik a házába, s Begavárott már akkor is akadt nagyon sok leány, aki mereven ragaszkodott ahhoz, hogy vagy civilizált ember lesz a férje, vagy senki.

Ezeknek a leányoknak a mamái hódították meg a társadalmi életnek a doktor urat is, és farsangonként egész akadály-versenyeket rendeztek a már kopaszodó körorvos kezeért.

A doktor úr azonban nagyon keveset gondolt a házasságra, már elzsirosodott a szíve. Pedig az apja valamikor nagy nőimádó volt, s az egész Dóc falu, a szántói és ludasi pusztákkal együtt csak azért jutott a Deutschok kezébe, mert sokkal jobban imádták a nőket, mint szabad lett volna. A boldog medikusi éveket a doktor úr is meglehetősen viharosan élte át, annak az időnek az orfeumai bizonyosságot tehetnének róla, — s így nem csoda, ha nem nagyon rajongott azért az eszméért, hogy ő leházasodjék. Annál nagyobb szerepet vitt a »közéletben.«

Hanem az italt nem nagyon bírta, daczára, hogy benszülött begavári ember volt. Nagyon korán, már ifjúkorában megrontotta a gyomrát.

A járásbírókék egyik »estélyén« irgalmatlanul berugott. Tudta előre, hogy ez lesz a vége, de annyira belesimult már a társadalmi életbe, hogy nem mert kivételt tenni, mikor a többiek mind nagy pohárból ittak.

Roppant szédült a feje, mikor úgy hajnal-tájon hazafelé indult s örült a hideg szélnek, amely szinte metszette az arcát. Azt hitte, hogy kijózanodik, mire hazaér, de csalódott. Az ut nagyon sikos volt és felbukott. Kiesüklött a bokája, s nem tudott fölkelni. Olyan jóleső érzés volt nehéz fejének, hogy megpihenhetett a kőkeményre fagyott hideg földön, hogy szinte örült

corpore materiaque carentes evehi sponte sua intellexerunt nihil esse philosophiae utilius, quam naturae arcana diligenter investigare et in rerum phisicarum studio diu multumque versari. (Epistola encyclica Leonis XIII. »Aeterni Patris.«)

Ma azonban a tudományoknak szakok szerinti osztályozása és a fejlődéssel járó anyag-halmaz, a természetükénél, tárgyaiknál fogva messze szétágazó tudományoknak összesítését felette nehezíti. A tágult szellemi látkörrel új tudományok keletkeztek, a munka-felosztás váratlan vívmányokkal gazdagította különösen az exact tudományokat, egy-egy ága ezeknek egész könyvtárt képez, és egy emberélet kevés arra, hogy bárki ha portentum volna is ezeket kimerítően tárgyalja. Mindinkább haladunk azon kor felé, a melyben csak szaktudósok lesznek, az egyetemes képzettség pedig a ritkaságok közé fog tartozni. Az emberi ész feltartóztatlanul halad, szétválasztja a rokon fajú tudományokat, új osztályozást fog csinálni, új rendszereket fog felállítani.

Ezen állapotok részben megvannak már ma is; és az emberi elme mint mindig, úgy ma is keresi az összekötő kapcsolatot, mely az egyik tudományt a másikhoz fűzi, keresi a magasabb szempontot, mely az emberiséget fejlődésében, haladásában vezeti.

És itt természetesen felmerül a kérdés: mily állást fognak elfoglalni a tudományok a kereszténységgel, annak tanaival és különösen a Bibliával szemben, mely irott kuforrását képezi a keresztény hitnek, melynek könyvei — mint a vaticani zsinat mondja — »Ecclesia pro sacris et canonicis habet non ideo, quod sola industria humana concinnati, sua dein auctoritate sint approbati; nec ideo dumtaxat, quod revelationem sine errore contineant, sed propterea, quod Spiritu Sancto inspirante conscripti Deum habent auctorem atque ut tales Ecclesiae traditi sunt.« (Sess. III. Cap. II.) — és a melyekkel éppen ennél fogva nem állhatnak ellentétben a profán tudományok sem.

Hit és tudomány végelemzésben egy forrásból csergedeznek. Isten a természetesnek és természetfölöttinek teremője — e kettő tehát nem állhat ellentétben. »Nulla umquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest, cum idem Deus, qui mysteria revelat et fidem infundit, animo humano rationis lumen indiderit; Deus autem negare seipsum non possit nec verum vero umquam contradicere.« (u. o. IV. 3.) A Biblia a természetfölötti revelatióknak könyve; a tudomány, mint a természetes ész munkájá-

nak eredménye, nem tagadhatja meg az előbit. A tér, a melyen az Istennek e két manifestációja áll, különböző, de nem ellentétes. A Biblia a profán tudományoknak nem forrása, nem is célja a tudományosan vitatható tételek felállítása. — az adatok, a melyeket tartalmaz igazak, de mindig az üdvösséggel viszonyítva adatnak elő. A revelatio az észnek szabadságát nem nyomta el, de az ész ezen szabadságát helyesen és eredménynyel fel sem használhatja a revelatio lerontására.

A mi itt elvként röviden van felállítva, azt a századok történelme igazolja. Igazol pedig kettőt:

Az első az: hogy a természetes észnek és az emberi szorgalomnak az ismeretek különféle ágaiban tett kutatásai, felfedezései, tanulmányai a Bibliát nem czáfolták meg, sőt naponta mindinkább szaporodnak az adatok, melyek mellette bizonyítanak.

A másik az: hogy mennél inkább ellentétbe helyezte magát a tudomány a revelatióval és mennél inkább eltávozott tőle, annál nagyobb csalódásoknak tette ki magát.

A hit és az ész egy léleknek nyilvánulásai, tevékenységükben eltérhetnek, de az összekötő kapocs köztük meg nem szakadhat, mert a végök egy.

A szabad kutatás első lépése az volt, hogy az ész a Biblia alól felszabadította. A Szentírás feszélyezte az ész kicsapongásait és noha a Biblia egyáltalán nem akadályozta az emberi elmét abban, hogy fejlődjen, művelődjen: nem akadályozta, hogy felhatoljon az égi testek titkaiba, nem akadályozta, hogy leszálljon a földnek mélyébe: nem abban, hogy az érzéketlen természet vagyja növényi és állati ország törvényei felderítésére használhassa fel erejét; de a tudomány tovább akart menni: az élet forrásáig akart hatolni, az elérhetlent akarta elérni, a lehetlent valósítani, autodidactus akart lenni, kecsgetvén önmagát, hogy a Biblia nélkül is, sőt annak ellenére fogja — mint Renan mondta — »az emberiséget tudományosan szervezni.« (L'avenir de la science p. 37.)

Lassu, de állhatatos harcra vívott a revelatióval és ma már azt az elvet véli diadalra emelhetni, hogy »a tudomány minden, a vallás semmi«; nemcsak a kereszténységet hiszi levertnek, hanem minden a természetfölöttire emlékeztető vallási gerjedelmet megsemmisítve.

Előbb kétségbe vonta a szent könyvek hitelenségét, aztán tagadta az isteni sugalmazást (inspiratio), leszállította a profán könyvek színvonalára, és hogy velük egyenlő módon kel-

elbánni kritikailag, mint más szellemi termékekkel. A mi bennök természetfölötti, az egyszerűen nem igaz; a mi pedig természetes, az az akkori gyermeki felfogásnak megfelelő, de a mi a kritikai ész és a tudomány ítélőszéke előtt meg nem állhat.

Mosesnek Cosmogoniáját egyszerűen regének mondja, a csodatetteket mystificationnak, a jövődöléseket hallucinatióknak veszi, mythicus alakká tette Jézust, kit csak tanítványai tettek Istenné. Ő képviselte az egész emberiséget annyiban, hogy az, a mi az ő születéséről, szenvedéséről, haláláról és feltámadásáról mondatott, az mind az emberiségre alkalmazható.

A bibliai rationalismus, utóbb a kritikai ész és végtére a független tudomány mindezeket elvetvén, egyszerűen és kizárólag a tapasztalati tere lépett és még mielőtt Comte pozitivismusa feltűnt volna, már (a tényekből a természeti törvényekre következtetést vonván) minden metaphisicai philosophiát kiküszöbölt.

Ezen az uton vélte felderíteni a dolgok eredetét, feltalálhatni a földi titkok kulcsát; e téren — a tudományos kutatások terén — fogtak megvalósulni azon fényes ígéretek, melyeket a kereszténység tett, de be nem váltott. A kereszténységnek ígérései a kereszténységen kívül fognak teljesülni a természeti tudományoknak a végtelenségig való fejlesztése által. Történelem, természettudomány — és történet, vegytan, physiologia mind mind együttesen fogják az ideál megközelítését lehetővé tenni, melyet a kereszténység a Bibliára támaszkodva felállított, de a mely a Bibliában megkövülve valósíthatatlan. A tudományos kritikának ezen eljárására azt mondjuk, hogy a Biblia önmagát védi ezen állításokkal szemben, a tudománynak fényes ígéreiteit pedig eddig az élet nem valósította.

Egyszerűen oda mutathatunk, hogy maga a tudomány már ma lépésről-lépésre, mintegy önkénytelenül igazolja Mosesnek, a félbarbárnak — mint a darwinisták mondják, — logikáját a teremtés leírásában, úgy hogy mondhatni, miszerint Moses négyezer évvel előzte meg a tudományt.

»Tagadhatják-e a fennhéjázó positivisták — egy francia tudóst idézek — »hogy Moses nem oldotta-e volna meg a világosság kérdését a modern természettudomány értelmében több ezer évvel, mielőtt még a rezgés (vibration) elmélete felmerült volna, mely bennünket megtanít, hogy a világosság nem a napnak kisugárzása, hanem az imponderabilis folyamnak (fluidum) mozgása. Kétségbe vonhatják-e, hogy Moses leírása összhangzásban nem volna a termé-

az utca elhagyatottságának, legalább nem emelgetik, hanem kipihenheti magát a részeg embernek kitűnő szolgálatot tevő hűvös fekvőhelyen.

Reggel a lámpagyújtogató találta meg az utcán, már egészen meg volt dermedve.

Mikor magához tért, óriási fájdalmakat érzett az egész hátgerinczében. A szigorló azt mondta neki, hogy a baj rendkívül veszedelmes. De nem hitt neki. Csalánba nem üt a menykő!

Mikor már annyira felépült, hogy elhagyhatta az ágyat, gondolkozóba esett. Hátha csakugyan közel van a vég, hátha kerülgeti már a sárga halál, csak azért épült fel ennyire, hogy egy csapással elbájonjon majd vele a kaszás?

Elkezdett tanulni. Előszedte a könyveit, hogy valami biztos dolgot tudhasson a bajáról. Egész nap diagnosztizált, olvasta az érverését, léleketzvetelét, mérte a hőségét, s folyton tanult, mert bántotta az a gondolat, hogy neki már most meg kell halni... S ez a föltevés nagyon valószínűnek látszott előtte. Az apja nagyon kivette a részét az életből, s ő sem volt valami aszkéta, — hátha ilymódon ő benne akarja magát most megboszulni három-négy nemzedéknek a kicsapongása?

Elmult a tél, a nyár is, és egy derűs őszi napon kitűnő ötlete támadt. Megszerkesztett egy diagnózist, amelyből napnál világosabban

kitűnt, hogy a betegsége halálos. Csak aziránt volt még kételje, hogy helyes-e a diagnózis? Hátha nagyon, a megengedettnél jobban szubjektívek az ő megfigyelései? Megmutatta a szigorlónak, — az azt mondta, hogy egy cseppet sem túlzott, mikor a diagnózist megállapította.

Elég erőt érzett magában ahhoz, hogy felutazzék a fővárosba. Egyenesen a klinikára hajtatott.

Bemutatta magát a tudós professzornak mint begavári kereskedőt, akit egy levéllel a főorvos küldött fel hozzá, hogy felülbírálja a diagnózist.

A professzor végig olvasta a levelet, igen komoly arcot vágott, s aztán megvizsgálta a beteget.

— Semmi, barátom, semmi. Csak egy kis hűtés! A doktor ur nagyon sötét szemüveggel vizsgálta az ön baját!

S ezzel a professzor leült, s csak három-négy sort irt a begavári kollegájának. A levelet gondosan lepecsételte, s átadta a betegnek.

A doktor megrettent. Tudta nagyon jól, hogy még a leggorombább orvosban is lakozik annyi emberies érzület, hogy a halálos bajt minden körülmények között eltitkolja a beteg előtt, — az a három négy sor írás mely valószínűleg nem czáfolata, hanem helyben hagyása az ő veszedelmes diagnózisának.

A vasuton rettenetes kinokat állott ki. Ke-

zében volt a levél, de nem merte fölnyitni, mert félt hogy a halálos ítélete van benne. Amig pedig nem nyitja ki a levelet: addig van joga reménykedni, hogy hátha csalódott, hátha megszabadulhat még ezuttal a halál karmai közül?

Amint hazaért: leköszönt az állásáról, a czejtáblát bevétette a kapuról, de a szigorlót nem bocsájtotta el. Ott tartotta maga mellett ápolónak. Soha senki úgy nem vigyázott az életére, mint ő ettől a naptól fogva. A szigorló orvosnak volt is dolga ajnározgatni a folyton a haláltól remegő doktort, s nem győzte biztatgatni, hogy ma ez, tegnap meg amaz az szimptóma mutatta, hogy a betegség gyógyul, s rohamosan halad a már-már kétségbeeső doktor a gyógyulás felé.

Hirtelen erőt vett rajta a vallásosság, úgy, hogy elbámultak rajta látogatói akik az előtt ismerték. Miséket mondatott, oltárt emeltetett a piaristák templomában a csodatevő Szűznek, — de mindez már nem használt semmit. Hiába futott a halál elől, későn fogott a meneküléshez, utolérte őt, éppen akkor mikor a szigorló legjobban biztatta, hogy még egy két nap s fölkelhet az ágyból.

Mikor a kapzsi rokonok a temetés után házkutatást tartottak a lakásában, a tudós orvos-professzor levelét ott találták a tárczájában — felbontatlanul.

szettudománnyal, midőn nekünk leírja az általános természetben a fejlődésnek phasisait, a mint azok a természet törvényeinek hatása alatt feltűntek? — vagy állíthatják-e, hogy ellentétben volna a geológiával, midőn leírja azon sorrendet, melyben az élet mindenféle irányban nyilvánult? — vagy a természettörténettel, midőn mondja, hogy Isten teremté a lényeket mindegyikét a maga faja szerint és a gyengébb fajokat és magát az embert a légkörnek és földrétegek természete szerint? — tagadhatják-e, hogy azon ásatások, melyek most Assiriában és Chaldeában történek, csodálatos módon megerősítik Moses elbeszéléseit (La science contemporaine et le Dogme de la Création. — Eugène Pesnelle.)

A mióta a hieroglifák és az ékírás olvasása lehetővé tette a kiásított emlékek- vagy sarkövek megértését: azóta a Bibliának hitelessége és ez által tekintélye napról-napra növekszik úgy, hogy nem egy tudós, nem az aprioristicus philosophiákat, hanem a bibliai adatokat veszi további kutatásainak regulatorául.

A második pont, a mit figyelmen kívül nem lehet hagyni, az: hogy a tudomány elhagyván a Bibliában lefektetett természetfölötti revelációt, pusztán az emberi ész után indulván, csalódott, tévedett és nem képes valósítani azt, a mit ígért.

Igy a titkok titkát, mely a teremtett dolgok eredetét és az élet forrását fűdik, dacára az ész kimondhatatlan erőlködésének, nem sikerült felvilágosítani. Az ember eredete, életének törvényei, végrendelése ma is a tudomány előtt áthatatlan rejtély. A tudomány az emberi ész nem vitte közelebb ezeknek megismeréséhez. A végzetlen gondolata ma is súlyosan nehezedik a lélekre és sem a természettudomány, sem az élettan nem nyújt módot, hogy ettől szabaduljon.

»In principio creavit Deus coelum et terram.«

Ez a kulcsa az összes létnek. Egy legfőbb ész áll a teremtett világ kezdetén, mint ok; minden a mi létezik, mint okozat erre vezető vissza. Egyszerű, világos és megnyugtató reveláció ez, az Istentől jön s azért magasztos, melylyel szemben a tudomány minden küzdelme eltöprel.

A tudomány eddig csak a parányokig hatolt, nem fog tovább hatolni soha, mert a legfőbb ok, a teremtő erő mindig ki fog siklani kezéből. De a parányok elmélete is csak hypothesis és így az alap, a melyre az evolúciót építi a tudomány, bizonytalan. Chaos, ábránd, sejtelem mindaz, a mit eddig nyújthatott. Az anyag örökkévalósága, a parányok természete, ereje, a rudimentális ősképlet, az evolúció által létesített különválasztása a fajoknak — mindezek oly kérdések, melyeknek megoldására a tudomány vállalkozott, de a Moses Cosmogoniájának egy parányit sem ártottak.

Maga Claude Bernard, kinek tanúsága bizonyára nagy fontossággal bír, kijelentette, hogy »les causes premières, qui sont relatives a l'origine des choses, nom sont absolument impénétrables.« (Science experimentale p. 53.). És ez képezi inferioritását minden tudományos kutatásnak a Biblia irányában.

De másként is kérdezzük meg a multat, volt-e idő, a melyben a tudomány regulatora volt az egyéni, vagy a családi vagy a társadalmi életnek, volt-e idő, melyben a keresztény korban az evangéliumimoral ki lett volna szorítva az életből a tudományos bölcséleti szabályok által?

A keresztény életrend a Bibliából merítette sanctióját és ennek uralma alatt haladt, művelődött és boldogult. A tiz parancsot pótolta-e valaha a philosophia? az összehasonlító vallástudomány szolgált-e újabb adatokat a positivizmus elméletének, vagy nem inkább megerősítette a keresztény cosmologiának adatait? az anthropologia megmondja-e nekünk, mik vagyunk? Mi a nyelv eredete, mik a moral kutatóforrások? Valjon mindezek nem siklanak-e ki a tudomány illetékessége és a bölcsészeti rendszerek kezei alól?

A keresztény katolikus meggyőződés a teremtés, a megváltás és üdvözülés kérdéseiben nem találhat a tudomány ugynevezett vivmányában megnyugvást és az anyag elvi evolúciót és annak siralmas végkövetkeztetését az

agnosticismust, mint észellenest, mindig magától elhárítani fogja; annál is inkább, mert a materialisticus iránynak leghevesebb védői a tudománynak tehetetlenségét beismerik.

Dubois Reymond hét pontot jelez meg, melyeknek magyarázatában hiában fáradozik a tudomány: Az erő és anyag lényegének megértése; — a mozgalomnak eredete természetfölötti mozgató erő nélkül; — az egész természetben észlelhető céltudatos berendezés; — az érzés mikénti létrejötte; — az észszerű gondolatnak, reflexiónak és a nyelvnek eredete; az akarat szabadsága; — az élet kezdete. Ezekre nézve mondhatta azonemlékezetes szót: ignorabimus.

»Ecclesia pro se ipsa ob suam nempe admirabilem propagationem, eximiam sanctitatem et inexhaustam in omnibus bonis foecunditatem, ob catholicam unitatem, invictamque stabilitatem magnum quoddam et perpetuum est motivum credibilitatis et divinae suae legationis testimonium irrefragabile« így beszél a vaticani zsinat a Constitutio de fide cz. III-ik fejezetben.

Tehát a katolikus egyház homlokán viseli természetfölötti eredetének és isteni voltának signaturáját. A szellemi evolutio, a kétezeréves fejlődés nem változtatta meg azon forrásnak természetét, melyből életét meríti. »Quod evolutur-mondja Lerinei sz. Vincze — non ideo proprietate mutatur.« A történelem tanúsága szerint a szent könyvek, a százados tudományos törekvések, tévedések, tán diadalok dacára is nagy vonzó erejüket a lélekre megtartották mindig, megtartják ma is és azért ma sincsen jogosítva a tudomány a priori elvetni azt, amit a Biblia, mint tény tartalmaz, vagy azt az experimentálás szűk keretébe szorítani és ez által minden ideális fellendülést kockára tenni, vagy megsemmisíteni. A Bibliát ma inkább, mint valaha a tudomány fegyvereivel maga az eltévedt tudomány ellen kell védeni, mert ma az anyagi világ-nézettel corumpált szellemekben az égi idealismus inkább elhomályosodik.

Ugylátszik mintha az emberi szellem ki volna fáradva. Az anyagi világban tett és naponta szaporodó felfedezések a lelket bensejében vigasz nélkül hagyják. A kísérletek tág téren mozognak, és e tér még is szűk a lélekeknek, mely az anyagi vívmányokban nem találja meg ideális sejtelmének valósulását. A revelatio kérdése a scientia humana mellett mindig fenáll, sőt az utóbbit túlhaladva uralja az életet. Max Müller azt mondja, hogy annyi hitetlen vagy atheus közt alig van néhány, a ki saját tanulmányai folytán lett volna azzá. A tudománynak titokszerű igéreteiben inkább hisz, mint az egész emberiségben kiirthatatlanul élő titokszerű vonzó dásban a természetfölötti felé. Vagy nem több hit kell-e a parányok automaticus teremtő erejébe, a mint a mindenható Isten teremtésébe? A tudomány az anyagi világ ismeretében alig van a kezdetén, — végzetlen még, vagy megmérhetetlen az, amit nem is gyant; — az erkölcsi világban pedig épenséggel nagyon járatlan.

A pogány ész egykor epedve kereste és kérte a revelációt. Socrates az ifju Alcibiadesnek, ki őt faggatta, hogy magyarázná meg neki azon titokszerű dolgokat, a melyeket az ész azok mögött rejteni vél, azt felelte: »Csak az Istennek küldötte lehet az, aki bennünket ez iránt felvilágosíthatna.«

Igy lesz a mai tudománnyal is. Az agnosticizmus, mely az evolutio tanának — a kétségbeesés vagy a teljes szellemi apathia utolsó stádiuma, éppen oly kevéssé képes a kutató és nyugtalan ész kielégíteni, mint nem az anyagi vívmányok a sziveket boldogítani. A visszahatás tehát jönni fog. A tudomány lassankint a Bibliához fog közeledni, mert felfedezéseivel igazságot fog neki szolgáltatni, a látzólagos ellentéteket fognak enyészni és a tudomány öntudatlanul is a fölfedezések logikája által fog azon örök princípiumhoz visszavezettetni, mely minden létnek Alphája és Omegája. Mindezekből kitűnik, hogy a feladat, melyet magának e vállalat kitűzött, bármily nemes is legyen a cél, mégis roppant nehézségekkel fog küzdeni. Az eszmezavar fölötté nagy és a szellemek kibontakozása igen lassan halad. Azonban miután Isten nem fogja engedni, hogy sa-

ját műve leromboltassék, nem fogja megvonni áldását azon törekvéstől sem, mely azt szerény munkájával dicsőíteni kívánja.

Nagyváradon a magyar nemzet második ezredévének első napján, 1896. január 1-én.

Dr. Schlauch Lőrincz,
bíornok-püspök.

A népoktatásügy helyzete.

IV.

A népiskolai közoktatás harmadik alkotó-eleme a tanító. Pozíciója, melyet a társadalomban elfoglal, egyike a legszebbeknek, missiója, melyet betölt egyike a legnehezebbeknek. — A nemzet e napszamosai képezik ki elméjét, szívét és karakterét a jövő nemzedéknek, ők adják meg nekik azt a kvalifikációt, mely társadalmi állásuknak, megélhetésük és jövőjükhöz szükségesnek alap és előfeltétele.

De a mily szép, éppen olyan nehéz. Tengernyi akadálylyal kell egy tanítónak megküzdenie. A családi nevelés ferde kinövései, a nyelvi különbség, a nem egyforma értelmi fejlettség, a szorgalom és tanuláskedv hiánya nem az utolsó ezek közül.

Látható tehát, hogy a tanítói állásnál nem fél és negyed, hanem egész emberekre van szükség.

Ha most ez elvet szem előtt tartva az előtünk fekvő jelentést átlapozzuk, ha kielégítő eredményt még mindig nem is, de örvendetes haladást mindenestre konstatálhatunk.

A népnevelés munkásainak száma 289-el szaporodott. A segédtanítók száma egy év lefolyása alatt 265-el csökkent, ellenben az okleveles tanítók számaránya 762-vel növekedett. A magyarul semmit se tudó tanítók száma 534-el apadt, de még mindig fenmaradt 745.

Egyébként pedig beszéljenek mi helyettünk a statisztikai adatok.

Magyarország 16, 881 népoktatási intézetében az 1893—94 iskolai évben alkalmazva volt 26,041 tanító: s így az előző tanévhez arányítva a tanerő 289-el való szaporodást mutat. Ebből

a) az iskolák jellege szerint állami és községi iskolában együtt véve működött 6,519, magán 284. róm. kath.-ban 8,560, gör. kath.-ban 2,118, gör. kel.-ben 2,181, helv. val.-uban 3,000, ágost. val.-uban 2,170, unit.-ban 77, zsidóban 1,044.

Ha már most az iskolák és a tanítók e felekezetenként való számarányát összevetjük, meggyőződhetünk e statisztikai adatokból, hogy nálunk a róm. kath. egyház hozott legtöbb anyagi áldozatot az elmúlt évben a közművelődés és népnevelésügy oltárára.

b) alkalmazásukat tekintve rendes tanító volt 23,297, segédtanító 2,744.

c) képesítésüket tartva szem előtt, okleveles volt 23,329, és pedig az iskolák jellege szerint állami és községi együttvéve 6,359, róm. kath. 7,694, gör. kath. 1,592, gör. kel. 1,690, helv. hval. 2,600, ágost. val. 1,948, unit. 64, zsidó 1,31, nem okleveles volt 2,712, azonban ezek közül 493 1868 előtt lépven szolgálatba az ugyanazon évi közoktatási törvény 133 § értelmében a törvényes képesítettekkel egyenjogúnak tekintendő; így tehát tulajdonképpen a nem oklevelesek száma az elmúlt évben 2,219 volt, mi az előző év nem okleveleséhez arányítva 762-vel való apadást mutat, a mi egy év lefolyása alatt mindenestre elismerésre méltó eredmény.

Láthatni ez adatokból, hogy a képesítés tekintetében legkedvezőbbek a viszonyok az állami és községi iskolákban, a többiek pedig a következő sorrendben jönnek: magán, zsidó, róm. kath., ágost. val.-ú, helv. val.-ú, unit. gör. kel., gör. kath. iskolák.

d) nemüket tekintve, férfi tanító volt 22,122, női tanító 3,919 és így a leánygyermek túlnyomó többsége még mindig férfitanítók vezetése alatt áll, a mi kétségen kívül abnormalis állapot. Igaz ugyan, hogy a nőtanítók száma a férfitanítókhoz képest gyarapodást mutat, a 289 főnyi tanító állomány szaporulatból a férfiakra csak 114 esik, míg a nőkre 175, de emellett a növekedési percet mellett a szóban forgó disharmonia egyhamar el nem tűntethető.

Azonkívül ez a szaporodás nem lesz permanens.

Eddig ugyanis a többi tudományos pályák ellében a nők elől zárva, azok, akik arra voltak utalva, hogy maguk biztosítsák maguknak anyagi existenciájukat, mind tanítókká lettek; de most az egyetemek és bizonyos társadalmi állások a nagyobb fokú női emancipáció révén a női osztály előtt megnyitván, ez a gyarapodás mielőbb el fog tűnni, úgy hogy egész bizonyossággal állíthatjuk, a nélkül hogy Falb riválisaivá akarnánk lenni, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter terve, nőtanítókkal orvosolni a tanító hiányt, futó homokra van építve.

e) magyar nyelvismeretüket tekintve magyarául kifogástalanul beszélt 24,113, keveset beszélt 1,183, semmit se tudott 745.

Legnagyobb a magyarul semmit sem tudó tanítók száma a gör. kel.-i jellegű iskolákban, hol minden 100 közül tíz előtt ismeretlen az állam nyelve, a többiek pedig a következő sorrendbe jönnek: gör. kath.-ok, ágost. val.-uak, községiak, magánok, román. kath.-ok, helv. val.-uak, államiak, unit-ok és zsidók, kik közül a jelentés szerint valamennyi tanító tud magyarul, hihetőleg csak papíron.

Tagadhatlan, hogy a magyarul semmit se tudó tanítók számaránya egy év lefolyása alatt 534-el fogyván ez magába véve nem megveendő eredmény, de sajnos még mindig fennmaradt 745, melyhez hozzávéve az 1,183 magyarul keveset beszélő tanítót — pedig bizvást hozzávehetjük, mert ez a hivatalos hangon tartott »kevés« őszintén szólva »semmit« jelent, — megdöbbenéssel konstatálhatjuk, hogy 1,928 tanítója van még mindig magyar hazánknak, a mely az állam nyelvétől egy hangot sem tud.

Joggal kérdehetjük ezek láttára a vallás- és közoktatásügyi minisztert, hogyan fogja ezen 1,928 tanító által végrehajtatni az 1879 évi XVIII. t. cz-et, melynek értelmében a nem magyar tannyelvű iskolákban a magyar nyelv sikeres tanítandó?

Hogyan tanítsa sikerrel az állam nyelvét az a ki abból egy szót sem tud, sok esetben tudni nem is akar?

Meg kellene tehát követelni, hogy egy év lefolyása alatt vagy tanuljanak meg magyarul, vagy szélnek kell őket eresztetni. ○

† Dulánszky Nándor.

A világhírű szépségű pécsi bazilika megteremtője nincs többé az élők között. Hosszas és kínos betegség után Pénteken éjjel kiszendett. Halála gyászt hozott a magyar egyházra, melynek ő mig élt püspöke, disze volt.

Alapos theologiai tudomány, európai műveltség, nemes, distinguált izlés, kiváló műérzék, jámborság, hithűség, emberszeretet és áldozatkészség jellemzők az elhunyt főpásztort.

Két alkotása nevét valóban megőrökíti a késő utókor számára. A pécsi dóm és az avval kapcsolatos gregorián ének-iskola elválaszthatatlanul össze van kötve az ő nevével. Akinek ilyen emlék örzi a nevét, annak emléke élni fog.

*

Dulánszky Nándor, a magyar Rómában, Esztergomban született 1829. november hó 19-én. Édes atyja gróf Sándor gazdatisztje volt s utóbb az Esztergomhoz közel eső bajnai birtokot vezette. A Dulánszky-család most is nagy vonalozással viseltetik Bajna iránt s a pécsi püspök gyakran és szívesen látogatott el egész életében Bajnára, a hol ilyenkor az egész család összejött.

Gymnáziumi tanulmányait Budán végezte; innen az esztergomi szemináriumba került. Növendéktársai közül különösen klaszikus latin-ságával tűnt ki s egyház körökben gyakran beszélték, hogy Csernoch János esztergomi kanonokon kívül alig van az egyházban valaki, a ki úgy beszél latinul, mint a pécsi püspök.

Az esztergomi szemináriumból Dulánszky Nándor a bécsi Pazmaneumba került, a melynek növendékei közül annyian lettek püspökök,

hogy Vas Gereben méltán nevezhette el a Pazmaneumot »püspökök iskolájának.«

A bécsi intézetből kikerülve Dulánszky, óbudai káplán lett.

Áldozó pappá történt felszentelése után visszament Bécsbe és itt az Augustinaeumban nyerte a hittudományok doktorátusát. 1856-ban visszajött Budapestre, itt előbb mint belvárosi káplán, majd mint a központi papnevelő intézet tanulmányi felügyelője működött s végül egyetemi professzor lett. Itt kitűnő kollegái voltak; Samassa, Schopper György, Ruzitska, Zerich.

Mint a teológiai fakultás dékánja, bürokratikus pontossággal végezte hivatalos teendőit. Máskülönb en csendes ember volt s el lehetett róla mondani; bene vinit quia bene latuit. Nem zavart vizet sem a sajtóban sem aszószéken, sem az akkoriban a katolikus egyház életében előtérbe nyomult autonómikus mozgalmakban.

1872-ben Pauler Tivadar, az akkori erősen konzervatív katolikus érületű kultuszminiszter az ország közoktatásügyi tanács tag-ságával és Rónay Jácint távozásakor a katolikus ügyeket előadó osztálytanácsosi állás-détalásával tüntette ki.

A miniszteriumban nagyon megkedvelték Dulánszkyt és gyorsan is haladt előre. Mert míg Pauer János és Hidassy Kornél gyakran akadémkoskodtak a maguk önálló nézetével; Dulánszky föltétlen szubordinációja tetszett a miniszternek, a kinek a véleményét Dulánszky mindig helyeselte. Így már 1873-ban esztergomi kanonok és sümegi apát, 1874-ben bácsi címzetes püspök és végre 1875-ben Trefort székesfehérvári megyés püspökké nevezette ki. Szóval rövid három év alatt emelkedett a kathedrálról a püspöki méltóságra 46 éves korában.

Kovács Zsigmond után 1877-ben megkapta a pécsi püspökséget.

A pécsi papság rokonszenvesen fogadta és szelid kedélye, leereszkedő nyájassága által csakhamar megnyerte a szíveket.

Gazdasági beruházásokra sokat fordított, ennek az eredménye volt az a 82.000 forintra menő alapítvány, melyet nem régiben létesített egyházmegyei célokra. Nádasdi nyaralóját, melyet előde teljesen elhanyagolt, mesés pompával, teljes műziséssel és a kertészet csudáival szerelte föl, parkkal, árnyas ligetekkel, lombos fasorokkal, csörgedező csermelylyel látta el és Galimberti nunczius, a kivel benső barátságban élt, ezt a helyet tisztelte meg látogatásával, melyről a legnagyobb elragadtatás hangján beszélt.

A pécsi papnövelde kiépítése, az alapítványi hivatal felállítása, a szürke nénéknek négy helyen való letelepítése, a zene iskola létesítése mind azonban mégis az ő nevéhez fűződnek.

Életének egy nagy célja, törekvéseinek egy magas eszménye volt: az ősi székes egyház restaurálása. Egy évtized hosszú munkája volt ez, amelyhez jóval több szükségeltett két millió forintnál, a mely összegnek az előteremtésében Dulánszkynek legnagyobb része van. Az építést ugyszólván a káptalan ellenzése dacára kezdette meg és pazar fényvel, kiváló műgonddal emelt oly monumentális épületet, mely egyike hazánk legelső műemlékeinek.

Már Dulánszky elődje foglalkozott a rég szükségesnek mutatkozó helyreállítás, illetve átalakítás tervével, de a kivitel száz okból elhalasztatott. Dulánszky minden akadálytal érélyesen szembeszállott és azokat szerencsésen le is győzte. Hogy képet alkosson magának arról, milyennek kell lenni a pécsi egyháznak, tanulmányokat tett, hogy milyen is volt hajdan első szépségében, a helyreállítandó székesegyház. Ő maga, a fáradhatatlan püspök, beutazta a külföldet; megtekintette a pécsi székesegyházzal rokon-művű speieri, wormszi székesegyházakat. A Sz.-Gedeon és az apostolokról címzett kölni templomokat, Milanóbn Sz.-Ambrus Rómában Sz.-Kelemen, Ravennában sz. Apollinaris templomait.

Ekként teljesen tájékozva a feladat célja iránt, a nagy mű kivitelére sikerült megnyernie Schmidt Frigyes építőművészt, a ki 1882. június hóban a munkához hozzálátott. Azt a gondot és gyötrelmet, melyet ily alkotás okoz annak, a ki azt intézi, csak az értheti át, a ki

látja. Minden részlet kívül, belül csak az ő helybenhagyása után jutott kivitel alá.

Égbe nyúló tornyaival a szép pécsi székesegyház elkészült, aztán, a király jelenlétében átadatott rendeltetésének. A pécsi templom kívülről is ritkítja párját, de annál inkább fenségesen szép a belseje. Dulánszky ebben a templomban nevét aere perennius megörökítette.

*

A püspök utolsó óráiról a következőket jelentik:

Este fél 9 után állapították meg az orvosok, hogy a halál bekövetkezése már csak percek kérdése. A püspök néhány percczel 9 előtt kilehelte lelkét.

A halálról táviratilag értesítették a pápát, a kabinet-irodát, Rampolla és Galimberti bicornokokat s az összes magyar főpapokat.

A temetés nyolcz nap múlva lesz.

A püspökség a legnagyobb rendben kezelte birtokait, s így az utód valóságos mintagazdaságokat fog átvenni.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Január 25.

Millenniumi béke és Miklós Gyula — ez a két doig foglalkoztatta ma a tisztelt házat.

Az ülés elején a jövőre való tekintettel a kereskedelmi miniszter a ház elé terjesztette a boldva-völgyi vasut engedélyezésének okiratait, s hogy ha majd ez a szégyenletes ügy tárgyalásra kerül, elég alaposággal szólhassanak hozzá a honatyák.

Azután a hosszú Apponyi alakja emelkedett ki a balközép padjai közül, s a nemes gróf a »gyöngébbek kedvéért« mégegyszer elistuteltelte a már kétszer elmondottakat a millennium parlamenti békéről. Ugyanazok a naiv kijelentések, ugyanazzal a nemes pose-zal előadva.

A dolog különben le van tárgyalva, a mai beszéd már csak formaszere staffage volt, — amelyet csak a házszabályok követelnek. A beszéd végén azonban a józan logika kiengesztelésül egy okos dolgot is művelt Apponyi, határozott, nyílt válasza provokálta a miniszterelnököt.

A ravasz Bánffy ugyan ezuttal is olyan nyilatkozatot tett, mely egy delphibeli Pythiának is becsületére válnék.

Ez a nyilatkozat azonban mégis némi világgosságot vetett a dologra — Apponyi propozíciójához, — hogy az indítvány a bizottság elé utasítsassék, — természetesen hozzájárul, mert tudvalevő, hogy a bizottságok a legkitűnőbb temetői az indítványoknak.

Apponyi is meglepte a házat kijelentésével, hogy a miniszterelnök válaszával *nincs meglegedve* s hogy egyelőre tovább nem nyilatkozik, hanem előbb a párt elé terjeszti az ügyet.

Ugy látszik, ez a nyilatkozat volt a bucsuztatója a millenniumi békének.

*

Következett a nagy dolog: Miklós Gyula ügye. Ez a kis parázs-vita is igen érdekes meglepetéssel kezdődött; Csáky Albin gróf maga tartotta szükségesnek egy indítványt beterjeszteni, mely arról szól, hogy főispán, közhivatalnok vagy országgyűlési képviselő vasuti koncessziót ne kaphasson.

Nyílt titok volt és az ma is, hogy Magyarországon a vasuti koncesszió kizárólagosan csak üzlet volt, melyet valami jönevű uri ember az összeköttetései révén megszerzett, — s aztán drága pénzért eladott. De hogy ez szégyenletes

dolog, — ezt csak ma hangoztatták először a képviselőházban.

De nem is vitatták a dolgot, úgy látszik, várnak egy kicsit, hogy mit fog tenni ezek után Miklós Gyula? Mert hogy a főispáni lemondással s a nemzeti kaszinóból való kilépéssel még nincs végleg elintézve a dolog: az több, mint valószínű.

Ma este a fővárosban már azt beszéltek, hogy Miklós Gyula agyonlőtte magát. A hír e perczen még korai, — de kitudja, hogy hogyan fog ez a kínos dolog végződni?

Ülés kezdete 10 órakor.

Elnök: Berzeviczy Albert.

Jegyzők: Balogh Géza, Josipovich Géza, Perczel Béni.

A kormány részéről jelen vannak: Bánffy Dezső báró, Dániel Ernő, Perczel Dezső.

A mult ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után

Elnök jelenti, hogy Dániel Ernő kereskedelmi miniszter a *boldvavölgyi helyi érdekű vasút iratait a ház irattárába tette.*

Dokus Ernő az állandó igazoló bizottság előadója betérjesztí a bizottság jelentését, mely szerint Lukács Pál képviselő megbízó levele teljesen rendben találtatott. Harminez napi fentartással igazolják.

Felolvastatik az indítvány és interpellációk könyve.

Következik a napirend: Apponyi Albert gróf indoklása az országgyűlési képviselő választások feletti bíraskodásról szóló törvényjavaslat kiegészítése tárgyában betérjesztett indítványára vonatkozólag.

Apponyi Albert gróf: (Halljuk! Halljuk!) Mindenekelőtt elmondja az ő békeakciójának történetét. A békeakció az ő karácsonyi cikkével vette kezdetét. Oka volt e cikk megírásának az a mindinkább kiméletlenebb küzdelem, mely a pártok életében megnyilatkozott.

A küzdelmet csak is úgy lehet a nyugodt, békés parlamenti tanácskozások keretében szoritani, ha a legmesszebb menő intézkedésekkel biztosítjuk a választási szabadságot. A választási visszaélések a fő okai minden bajnak. Ha ezt orvosoljuk, a többi bajok fennállása könnyebben megy.

Tudja, érzi a felelősséget, mely vállaira nehezedik, mely semmivel sem csekélyebb, mint a kormányé.

Az ő békeakciójának sikerülése esetében sem mondanak le ellenzéki álláspontjukról; ők csak az éles, imparlamentáris küzdelmek enyhülését keresik, melyet szükségesnek tartanak az ország érdekében is.

De midőn a küzdelmet enyhíteni akarják, követelik a garanciákat is, melyek azt lehetővé teszik.

A miniszterelnök hajlandónak mutatkozott közremunkálni azon cél elérésében, melyet ő karácsonyi cikkében kitűzött. Hajlandónak mutatkozott diskusszióba bocsátkozni az ő feltételei felett, csupán csak abba nem egyezett be, hogy a költségvetés tárgyalása után mindjárt a kuriai bíraskodásról szóló törvényjavaslat tárgyalassék.

A miniszterelnök először a közigazgatási bíróságokról szóló törvényjavaslatot akarja tárgyalatni, ezen sorrend pedig veszélyezteti az ő céljait, mert nem hiszik, hogy az említett törvényjavaslat a nyári szünetek előtt nagy terjedelménél fogva le legyen tárgyalható. Még jobban megerősítette a miniszterelnök e meggyőződését akkor, mikor a közigazgatási bíróságokról szóló törvényjavaslat oly hiányaira hivat a figyelmet, mely a javaslatnak a bizottsághoz való visszaküldését teszi szükségessé.

De a miniszterelnök azon kérdésére nyilatkozott, hogy hajlandó-e garanciát vállalni arra nézve, hogy a kuriai bíraskodásról szóló törvényjavaslatból még ez ülészakban törvény lesz-e?

Ő és pártja két alternatíva előtt állottak; vagy azonnal lemondani vagy tovább keresni a garanciákat, mely fáradozásait sikerrel jutalmazza. Ő és pártja ez utóbbi álláspontra helyezkedett s ennek eredménye volt annak az indítványnak betérjesztése, melyet a háznak benyújtott, Ha ez indítvány mindjárt a bizott-

sághoz utasítatik, talán lehetséges lesz, a közigazgatási bíróságokról szóló törvényjavaslat tárgyalása után is, hogy a kuriai bíraskodásról szóló törvényjavaslatlal végezzen a ház.

De a rögtöni bizottsághoz való utalás még nem elég.

Ő alkalmat kívánt adni a miniszterelnöknek a nyilatkozatra, nyilatkozzék, hajlandó-e latba vetni minden befolyását, hogy a törvényjavaslat még ez ülészakban törvénynyé váljék.

Ezekhez képest kéri a házat, mondja ki, hogy az indítványt tárgyalni kívánja s előzetes tárgyalás végett a bizottsághoz utasítja.

Ezzel ő megtette kötelességét, a jó ügy érdekében tegye meg a tuloldal is. (Zajos éljenzés.)

Bánffy Dezső báró miniszterelnök: Olyan értelemben, hogy a ház az indítványt tárgyalatni kívánja s az előzetes tárgyalás végett a bizottsághoz utasítja, — hozzájárul Apponyi propositiójához.

De mai felszólalása után is tiltakoznia kell az ellen, mintha nálunk olyan hallatlan választási visszaélések fordultak volna elő. Mindazonáltal nem zárkozik el az indítvány pontjainak diskussziója elől.

Amit a multkor a serrendre nézve mondtott, ahhoz most sem tehet hozzá semmit. A kormány mindarra nézve, amit programjába felvett, a legjobb akaratával azon lesz, hogy a lehetséges határai között meg is valósítsa.

Apponyi folyton a jelen ülészakról beszél. Ő már kijelentette, hogy ez ülészak, mely tulajdonképen aprilsig terjedne, megis hosszabbítható; másrészt pedig a kormány programja a jelen országgyűlés tartamára szól.

Tiltakozik a z o n v á d ellen, mintha a kormány ez indítvány elől elzárkoznia akarna, vagy nem akarna azzal komolyan foglalkozni. Igenis a kormány komolyan akar azzal foglalkozni, de olyan határozott ígéretet tehet, melyet esetleg véletlen körülmények közbejötté miatt, be nem válthat.

Ismétli, a kormányt intencióiban a legőszintébb, a legjobb szándék vezet s kéri a házat, hogy járuljon hozzá Apponyi Albert gróf propositiójához. (Helyeslés jobbról.)

Ugron Gábor szólásra áll fel.

Elnök: Mihez akar a képviselő ur szólni?

Ugron Gábor: Ahoz, amihez jogom van, hogy kitűzessék-e az indítvány tárgyalásra-e vagy nem? (Óriási nagy zaj.)

Elnök figyelmezteti a szónokot, hogy szigoruan a tárgyhoz beszéljen. (Nagy zaj. Elnök szakadatlan cseget.)

Ugron Gábor: Nincs kifogása az ellen, hogy az indítvány tárgyalásra tüssesek, de már most eleve ki kell mondania, hogy ő a tárgyalástól semmi jót nem vár. (Nagy zaj.)

E meggyőződésében megerősített a miniszterelnök mai felszólalása is.

Elnök: Figyelmezteti szónokot, hogy a házszabályok értelmében most vitát nem kezdhet. (Óriási nagy zaj. A tanácskozás perczeig fenakad. Az elnöki csegetyü szava a nagy zajban elvész.)

Ugron Gábor: Jogom van szólni. (Nagy zaj.) De igen rövid leszek, A kik Istenbékét akarnak, azok előbb béküljenek ki az Istennel. (Zajos, hosszantartó éljenzés.)

Polónyi Géza és **Pulszky** Ágost egyszerre szólásra állanak föl. (Óriási zaj. A tanácskozás perczeig fenakad. Folytonos felkiáltások Pulszky fele: Eláll! Eláll! Üljön le! Polónyi és Pulszky egyszerre leülnek.)

Kossuth Ferencz pártja nevében nem ellenzi, hogy az indítvány a bizottsághoz utasíttassék.

Polónyi Géza és **Pulszky** Ágost egyszerre szólásra állanak föl. (Óriási derűtség. A felkiáltások ismétlődnek Pulszky felé. Eláll! Eláll! A tanácskozás ismét perczeig elakad. Végre Polónyi Pulszkynek átengedi a szólás jogát.)

Pulszky Ágost azt vitatja, hogy a házszabályok értelmében tárgyalásnak most nincs helye.

Elnök: A házszabályok úgy szólnak, hogy *érdemleges* tárgyalásnak nincs helye. Én tehát nem fogadhatom el Pulszky képviselő magyarázatát. (Zajos éljenzés a baloldalon.)

Polónyi Géza: Az elnöki magyarázat után tulajdonképen már neki szólni nem kellene.

Csak egy példára akar hivatkozni. Képzelje el Pulszky képviselő, hogyha Sréter Alfréd képviselő törvényjavaslatot nyújtana be Pulszky Ágost érdemeinek törvénybe iktatásáról (Óriási nagy derűtség.) vajjon nem volna-e az ellenzéknek joga ahoz szólni, hogy e törvényjavaslat kitűzessék-e vagy nem. (Nagy derűtség.)

Apponyi Albert gróf csak egy rövid nyilatkozatot akar tenni. Ő határozott kérdést intézett a miniszterelnökhöz s a miniszterelnök ismételte multkori szavait. *Kijelenti, hogy ő e válasszal megelégedve nincs.* Hogy minő konzekvenciát fognak majd levonni ebből, az a pártjával teendő megbeszéléstől függ, ő most csak azt jelenti ki, hogy ő megelégedve nincs a miniszterelnök válaszával. A ház határozzon bölcsesége szerint.

A ház egyhangulag elfogadta, hogy az indítvány a bizottsághoz utasíttassék.

Következik

a belügyi tárca költségvetésének folytatóságos tárgyalása.

Csáky Albin gróf mindenekelőtt kijelenti, hogy Ugron Gábor benyújtott hat. javaslatát, mely szerint főispán vasuti engedményes ne lehessen, a legnagyobb mértékben megnyerte tetszését s ahoz hozzájárul. (Lelkes éljenzés a baloldalon.) Sőt addig, míg e kérdésről a törvény tüzetesen nem intézkedik, bizonyos diszertivákat ajánl a kormány figyelmébe. És pedig azt, hogy vasuti engedményes ne csak a főispán ne lehessen, hanem ne lehessen semmiféle közhivatalnok. (Zajos helyeslés és taps a baloldalon) de ne lehessen orsz. képviselő sem. (Zajos helyeslés és éljenzés.) *Ezekre nézve hat. javaslatot nyújt be.*

Perczel Dezső belügyminiszter: Ahoz a *szenczációs* hat. javaslatához, melyet Csáky Albin gróf benyújtott, melyre érdemlegesen a kereskedelmi miniszter fog válaszolni, ő a maga részéről hozzájárul. Ugron hat. javaslatához nem járulhatott volna hozzá, mert annak éle a főispáni kar ellen irányult.

A Miklós ügyre nézve jelenti, hogy **Miklós Gyula főispáni állásáról lemondott.** Felakarja olvasni lemondó levelét. (Óriási zaj. Nem kell! A nagy zajban a miniszter perczeig nem juthatott szóhoz. Végre elállt attól, hogy a lemondó levelet felolvassa.)

Tárgyilagos kritikára kéri az ellenzékét s kéri, hogy ez inczidentet ne használja fel egy egész szervezet ellen. (Nagy zaj.)

Dániel Ernő kereskedelmi miniszter szinte szükségesnek találja a h. é. vasutakról szóló 1880. és 1888. évi törvények revízióját. Mig ez megvalósul, Csáky Albin gróf határozati javaslata ideiglenes orvoslást nyújtja a bajoknak, miért is azt elfogadja. Megjegyzi azonban, hogy nem elég képviselőknél és tisztviselőknél megtiltani, hogy vasuti engedményesek legyenek, hanem lehetlenné kell tenni azt is, hogy akár csak strohmannok által is érdekelve legyenek ily vállalatoknál. Ezért ő meg fogja tagadni az előmunkálati engedélyt vagy az építési engedély kiadását azoktól is, akiktől az a gyanu, hogy tisztviselőknél vagy képviselőknél a strohmannjai.

Babó Emil és **Ivánka** Oszkár tegnapi szavakat igazolják a belügyminiszterrel szemben.

Holló Lajos utal arra, hogy ő ez ülészakban már terjesztett elő egy oly hat. javaslatot, minő Csáky Albin gróf hat. javaslata. Legföllebb a Csáky gróf javaslata kibővítése az övének. Csáky gróf javaslata a jobboldal zajos helyesléssel fogadta, az övét meg elvetette, mert mint a miniszterelnök mondotta, annak elfogadására nem volt még a kellő alkalom.

Hát erre a borsodi kedvező alkalomra kellett várni, hogy a hat. javaslatot elfogadhasák. (Óriási nagy zaj. Felkiáltások: Szégyen, gyalázat!)

Elnök figyelmezteti szónokot, hogy vitába nem egyeledhetik. (Nagy zaj. Felkiáltások: De indokolhatja szavait.)

Holló Lajos sajnálja, hogy olyan a kedvező alkalom, amidőn közjegyzői okirattal kell bizonyítani a bűnösséget. (Nagy zaj.)

Elnök figyelmezteti szónokot, ha nem a házszabályokhoz szól, megvonja tőle a szót. (Óriási zaj.)

TÁJÉKOZTATÓ.

- Január 26. Az ügyvédi kamara közgyűlése d. e. 10 órakor.
28. Román ifjuság hangversenye és bálja a Zöldfában.
- Február 1. Az izr. nőegylet koncertestélye a Fekete Sasban.
1. Az első általános munkás-betegsegélyző egyület táncvigalma a Zöldfában.
2. A várad-velencei reformátusok bálja a Zöldfában.
6. Gyárosok és nagykereskedők bálja a Csarnok nagytermében.
9. A nagyváradi ev. ref. egyházközség bálja a Fekete Sasban.
15. A tisztikar táncestélye a Fekete Sasban.
16. A szépitészeti egyesület közgyűlése d. e. 11 órakor a városházán.
16. Az önkéntes tűzoltó egyület álarcos bálja a Fekete Sasban.
18. A nagyváradi kereskedő ifjak körének bálja a kereskedelmi palota dísztermében.
- Márcz. 8. A biharmegyei és nagyváradi nőegylet tárgy-sorsjátékának húzása.

UJDONSÁGOK.

* **Biboros püspökünk autogramja.** Dr. Schlauch Lőrincz biboros-püspökünk a Magyar Hirlap most megjelent millenniumi albumába a következő sorokat írta:

Amely nemzet észszerűen haladni kíván: köteles a multat tisztelben tartani és abból tanulságot meríteni; megérteni a jelent, — dolgozni és élni a percz jólétkonyságával, mely egyszer elmulasztva egy örökkévalóság által nem pótolhatik; reményleni a jövőbe, mert reménytelenség bizalmatlanság önmaga iránt, és a bizalmatlanság egy nemzetben egyenlő a halállal.

Schlauch
bibornok.

* **Népgyűlés a fizetésemelés ellen.** A városi tisztviselők, kezelő és segédszemélyzet, valamint a tanító személyzet fizetésemelése tárgyában szerdán és csütörtökön tartott városi kögyűlés jegyzőkönyvét tegnap délután hitelesítették a városházán. A hitelesítés alkalmával tünt ki, hogy bizony a törvényhatóság nagyon is belemelegetett, különösen első nap a százások dobálásába, mintha legalább is most kapnának a már nagy részben elköltött másfél millió regáléváltásdíjat. A jelenlegi tiszt, kezelő és segédszemélyzet fizetésemelése évi 39.824 frtra, az új állások szervezése évi 14.540 frtra, s a tanítók és tanítónők fizetésemelése évi 5888 frtra, tehát az összes emelés évi 60.252 frtra (hatvanezer kétszázötvenkét forint) megy; vagyis a fizetésemelés jóváhagyása esetén ennyivel kell többet fizetni a városnak évenként alkalmazottjait részére. Ez igazán nagy összeget látva, még azok sem igen biznak a határozat jóváhagyásában, akik különben legmelegebb pártolói a tisztviselők megfelelő dotálásának. Hozzávetőleges számítás szerint a fentebbi összeg mintegy 25% közköltőnek felel meg. Mint értesülünk, a fizetésemelést több városatya megfélebbezi. Azonkívül mozgalmat indítottak, hogy a fizetésemelés ellen népgyűlésre hívják össze a polgárokat, melyen tiltakozni fognak az adózók ilyen nagymérvű megterhelése ellen. A népgyűlésnek nem nagy sikert jósolhatunk, mert a tapasztalat szerint nem sokba veszi a miniszter a döntésnél az ilyen tiltakozásokat s ennél többet ér egy jól megokolt felelkezés.

* **Ujonczozás.** Nagyváradi város területén az idén április hó 22, 23, 24, 25-ik napján tartják meg a sorozásokat az újjáépült lakotanya helyiségében és pedig a következő sorrendben: Április hó 22-én az 1875. évi születésű és nagyváradi illetőségű I. korosztályú hadkötelesek, 23-án az 1874. évi születésű nagyváradi illetőségű II. korosztályú hadkötelesek, 24-én az 1873. évi születésű és nagyváradi illetőségű III-ik koroszt. hadkötelesek, 25-én pedig az 1873, 1874, 1875. évi születésű és idegen illetőségű I., II., és III-ik koroszt. hadköteleseket állítják sor alá.

* **Templom Melchers emlékezetére.** A nemrég elhunyt Melchers Pál, bibornok, volt kölni érsek emlékére templomot emelnek a hitbuzgó németek. Krementz bibornok az érseki széken, Melchers utóda meleghangú körlevélben szólítja fel híveit a kegyeletes czélu

adakozásra. Az új templom Szent Pál apostol tiszteletére lesz felszentelve, de hirdetni fogja az ujkori hitvallójának apostoli lelkületét is.

* **Megyebizottsági tagok választása.** Tegnap számunkban irtunk a Biharvármegye területén most folyó bizottsági tagok pótválasztásáról és beszámoltunk a báránd, körözstarjáni és a bihari kerületekben végbement választás eredményéről. A hagymádfalvi kerület kivételével most már az összes eredményekről referálhatunk. A gyantai kerületben választási elnök volt Boglucz Béla, bizottsági tagnak megválasztották Kacsvinczky Andort. A vaskohi kerületben elnökölt Papp Pál, megválasztották Jancsó Dezsőt. A buntyesdi kerületben elnökölt Beliczey Elek, megválasztották Gávra Sándort, Baicz Áront és dr. Papp Jusztint. A vasadi kerületben a választást vezette Mátrai István, bizottsági tagnak választották dr. Deme Bélát és Török Endrét. A csokolyi kerületben elnök volt Fényes Balázs, megválasztották Torma Károlyt. A tárkanyi kerületben elnökölt Tamásfalvy Thury Ignác, megválasztották Fassie Tódort és ifj. Papp Gergelyt. A szent-jobbi kerületben elnökölt Bán Sándor, megválasztották Iván Józsefet. A nyimoesi kerületben a választást vezette Körner József, megválasztották Petrovits Ferenczet. Az esztári kerületben elnök volt Lovász Sándor, megválasztották Körffy Ferenczet. A szalárdi kerületben elnök volt Sarányi Lajos, megválasztották Markovits Károlyt. A zsadányi kerületben elnökölt Schwartz Ferencz, megválasztották Bölönyi Györgyöt. A n.-bárodai kerületben elnökölt Lung Gábor, megválasztották dr. Kiss Dömét. A n.-létai kerületben elnökölt Magyar Miklós, megyei bizottsági tagnak megválasztották Szabó Zsigmondot.

* **Halálozás.** Tichy Irén f. hó 25-én, élete 45-ik évében, hosszas szenvedés s a halotti szentségek felvétele után elhunyt. Temetése 27-én délelőtt 1/2 10 órakor lesz Uri-utca 648. sz. háztól.

* **Tavaszi lóverseny.** A Biharvármegyei Gazdasági Egylet lóverseny rendező bizottsága, a tavaszi lóverseny megtartása ügyében ma, vasárnap délután 3 órakor ülést tart, az elnök lakásán.

* **A keresk. iskola ügye.** A nagyváradi felsőbb kereskedelmi iskolát eddig a kereskedők által alakított egyesület támogatta, néhány erkölcsi testület mellett úgy anyagilag, mint erkölcsileg. Ez egyesület azonban feloszlott. Az intézet igazgató-tulajdonosa: Propper N. János kérelmére egy felügyelő bizottság alakítását jóváhagyta a kereskedelmi miniszter s az igazgató most ennek létrehozásán fáradozik. Az a czélja, hogy Nagyváradi város és Biharvármegye törvényhatóságait, a kereskedelmi és iparkamarát és a Kereskedelmi Csarnokot, mint a mely testületek eddig is úgy erkölcsileg, mint anyagilag támogatták az iskolát, bevonja a felügyelő-bizottságba. Mind a négy erkölcsi testület 2—2 tagot küldene, maguk közül választanak az elnököt s a bizottság előadója az igazgató lenne. A bizottság az ügyrendet a megalakulás után maga állapítaná meg. Propper N. János azon kérelemmel járult Sal Ferencz polgármesterhez, hogy intézkedni sziveskedjék, miszerint Nagyváradi város törvényhatósága saját kebeléből két tagot válasszon a bizottságba.

* **Nagyváradi közintézetek a millenniumi kiállításon.** Az ezredéves országos kiállításon Nagyváradi város és Biharvármegye mintegy 70 kiállítóval lesz képviselve. Az ipari munkákon kívül a közegészségügyi és tanügyi csoportban is érdekes dolgokat láthat a szemlélő, — bár nem ellégé látjuk képviselve városunkat. A város egy kollektívot küld fel a nevezetesebb középiskolákról, igen csinos rajzokban; ezek közt a Ferencz József laktanya, a real polgári iskola, a járvány korház, a két izr. templom és az orth. izr. isk. tervrajzait. Nem czélszerűbb lett volna az egészség-

ügyi intézmények terveit és a tanügyi intézményeket a megfelelő csoportban kiállítani. Az egészségügyi csoportban a m. kir. bábaképezde állítja ki az intézet terveit. Hát Biharvármegye hol maradt kitűnően berendezett közorházával. Az egészségügyi csoportban két találmány is ki lesz állítva tőlünk. Madas Lajos nagyváradi asztalos kiállítja már több kitüntetést nyert saját találmányu ruganyos famadráczát. Lakos Kálmán margittai gépész-lakatos pedig szakértők által is dicsért saját találmányu hordozható házi gőzfürdőjét állítja ki. A tanügyi csoportban a kir. jogakadémia tervekkel, a nagyváradi r. kat. tanítóképző drága arany és selyemhímzésekkel, melyek az egyházmegyéhez tartozó vármegyék czimereit ábrázolják vesz részt a tárlaton. A nagyváradi községi ipariskola rajzokat állít ki; Gaál István volt nagyváradi rajztanár pedig saját találmányu rajzfogóját mutatja be. Ki lesz továbbá állítva a r. kath. egyházmegye összes r. kat. iskoláinak története. — A községi ipariskola bejelentését a kiállítási igazgatóság elfogadta, de a munkálatok előkészítése, mint a pénteki iskolaszék ülésén hallottuk fenakadást szenved, kellő tanerő hiányában. A kiállításon való részvétel most már erkölcsi kötelessége a községi ipariskolának, s a bizottság kötelessége, bármi uton és módon intézkedni, hogy ipariskolánk méltón legyen képviselve az ezredéves kiállításon.

* **Véres kardpárbaj.** Ma játszódtott le az utolsó jelenete annak az affér-sorozatnak, melyben egyik hirlapíró társunk a helyőrség több tisztjével összeütközésbe jutott. A Ferencz József kaszárnyában ma délelőtt 11 órakor vívott párbajt Gallovich Jenő Engelbach tüzérfőhadnaggyal. Gallovich segédei Wallean Aurél ügyvédjelölt és Halász Lajos hirlapíró voltak, Engelbaché pedig Peritz tüzérszázados és Meczner Károly tüzérfőhadnagy. Feltételek: nyak- és csukló bandage-zsal a végkimerülésig. Az első összeapás után Gallovich jobbkezének mutató és gyűrűs ujján, Engelbach pedig jobb felső karján sérült meg, s ezzel a párbajt a segédek beszüntették. A felek kibékültek.

* **Átlátszó tükrök.** A tükrövegnek egy csodálatos nemét találta fel Rosz halberstadti mérnök. Az üvegnek az a sajátsága van, hogy az egyik oldalon épen olyan átlátszó, mint a közönséges ablak üveg, a másik oldalon pedig tükrönek felel meg. Ha tehát az üvegajtókba ilyen Rosz-féle üvegtáblákat alkalmazunk, akkor a szobából az ajtó üvegtábláján át mindent megláthatunk, a mi kívül történik. De a künn levők az üvegtáblán keresztül nem láthatnak be a szobába. Csupán egy tükröt látnak maguk előtt, a mely az ő arcukat tükrözi vissza.

* **A csángók visszatelepítése.** A fővárosban mozgalom indult meg arra nézve, hogy az ezredéves kiállításra kétszázötvenezer Moldvában és Bukovinában élő csángómagyart az országba visszatelepítsék. A Moldvában megtelepedett csángókat eddig a Szt.-László társulat segítette, de a társulat most a segílyt meg akarja szüntetni. A mozgalom élén Puskás Károly dohángyári aligazgató áll, a kinek elnöke alatt ez ügyben tanácskozást tartottak. Ugyanezen a tanácskozáson szűkebb bizottságot választottak, a mely konkrét javaslatokat fog tenni a visszatelepítésre vonatkozólag.

* **Megüresedett rajztanári állás.** Az iparos tanonciskolában igen mostoha viszonyok közt van a legfontosabb tárgy, a rajztanítás jelenleg. Nem a működő tanerők képessége és szorgalma tekintetéből értjük, hanem a tanerők hiánya. Már az iskolaszék legutóbbi üléséről hozott tudósításban említettük, hogy egyszerre négy óradíjas rajztanító vált meg az ipariskolától, akiket pedig csak azért alkalmaztak, mert szükség volt rájuk. Azonkívül Gaál István rajztanár elköltözött Késmárkra. Az ipariskolai bizottság, Sipos Orbán tanfelügyelő felhívására most kérte a polgármestert, hogy a Gaál István eltávozásával megüresedett állás betöltésére nézve tegye meg a szükséges intézkedéseket.

duljanak dr. Adorján Ármin ügyvéd társasági titkárhoz (Szt-László-tér, Diamandy-ház) a ki készséggel küld meghívókat.

* **Sétahangverseny.** Ma délután öt órakor tartja házi ezredünk a kilencedik sétahangversenyét a Sas nagytermében a következő műsorral:

1. Komzák: A havasi gyopár című népopera-nyitánya.
2. Popp: III. Hangverseny-mű, fuvalára.
3. Fahrbach: A szerelem álma. Keringő.
4. H. C. Ech. * * *: Barcarolle D'Angelo.
5. Leoncavallo: Ábránd A bajzso című operából
6. Fahrbach: Szabadságon, Gyors polka.

T A N Ü G Y.

A községi polgári leányiskola a millenniumra. A következő felhívás közzétételére kértünk fel:

Felhívás a községi felső- illetve polgári leányiskola volt növendékeihez.

Lázás tevékenységet fejt ki most a haza kicsinyje nagya, ifja örege, tudósa és laikusa egyaránt, hogy az ezeréves ünnepséget minél impozánsabbá, a momentum fontosságához minél méltóbbá tegye.

Nem célozom fejtegetni e törekvés jogosultságát, ékesen szolt erről minden lap; de a versenyben nem akar hátra maradni, a munkából ki akarja venni részét a nagyváradi községi polgári leányiskola.

Maradandó, méltó emléket kíván létesíteni a millennium alkalmából; hadd tudják az utódok, hogyan dohogott szive minden kis honleánynak, midőn a történelem meggyőző erővel bizonyította be előtte, hogy csak olyan nemzet állhat fen ezer évig és remélhet még ezert, melynek minden egyes tagja a hazáért tenni, áldozni kész.

Munkára és áldozatra hívja fel az intézet volt növendékeit. Zászlót akarunk himezni, melynek jelszava: — Nőiesség, tiszta erkölcs, kötelességtudás — hirdesse az intézet jóakaratu törekvéseit.

Alapítványt kívánunk létesíteni, szegény sorsu, de jó előmenetelű növendékek számára, hogy továbbképzésüket lehetővé tegyük!

Teljes bizalommal teszem le az ügyet Nagyvárad ama nem csekély számú hölgyközönség kezébe, kik az intézetnek növendékei voltak, és nem egyszer bebizonyították, hogy minden szép és jóért lelkesedni tudnak. És meg vagyok győződve, hogy kiknek szívében még egy párnyia él annak a szeretetnek, mit olyan sokszor hangoztattak, közvetve vagy közvetlen fel fogják keresni filléreikkel és a munkára való felajánlásukkal

Öreg igaz hívőket

Nagyváradon, 1896. jan. 23.

Recht némit.

A jó igazgató szép tervét fölösleges külön is figyelmébe ajánlani az intézet volt növendékeinek.

MULATSÁG.

A 2-ik tiszti estély.

Nagyvárad, 1896. jan. 25.

»Az óra oly gyorsan tűnik, Napot legott új nap követ; Melynek szédét virágait Csak egy-dül az a tied!«

A farsang elite szép mulatságai között kétségtelenül első helyen állanak a tisztikar estélyei. A katonaság és az előkelő polgárság családainak találkozója ez, hol olyan szép egyetértésben van az uniformis a frakkal: egy levén a céljuk: a szép leányok és a tánczot kedvelő fiatal asszonyok mulattatása.

És hogy a »viribus unitis« milyen csodákat tud művelni, azt minden jelenlévő tapasztalhatta a mai estélyen.

A rendezőség jókedve, buzgósa elragadta a civileket is és olyan vidám mulatságot csaptak a sikamlós parquetten, hogy kaczagott bele az öreg »Sas«-nak mind a négy fala.

Pont 9 órakor kezdte rá a katonaság az első tour-tánczot, mire a fiatalság mindjárt be-

vonult és mintegy parancsszóra talpra állított minden tánczos asszonyt és leányt.

A jókedv nőit, a mulatság mindig feszlenebb lett, úgy, hogy az első négyesnél, a melyet körülbelül 50 pár tánczolt két kolonban, a terem olyan volt, mint a zsongó méhkas, azzal a különbséggel, hogy a zsongásba gyakran vegyült egy-egy vidám kaczag, meg a rendezők hangos »hier die Damen«-je.

Négyes után a csárdást ötször megújrázták.

A nagyszámu előkelő hölgyközönségből a következőket sikerült összeírni:

U r n ö k: Bárczy Lászlóné, Baróthy Ákosné, Böszörményi Gézné, Blasko őrnagyné, Bartha századosné, Baranyi Józsefné, Bachó Istvánné, Cziffra Geróné, Czeglédy Sándorné, Csányi Lászlóné, Csapó Zsigmondné, Csák Máthéné, Des Echerolles Kruspér Sándorné, Elek Gusztávné, Göndöcs Lászlóné, Hlatky Endréné, Janky Antalné, Jelentsik Istvánné, Korda Kálmánné, Kállay Albertné, Középegy Lászlóné, Kuncz Gusztávné, Meskó Boldizsárné, Návay Sándorné, Örley Kálmánné, Persz Adolfiné, Pokorny Hermánné, Petrus Józsefné, Pollák kapitányné, Schwarcz Dávidné, Serly Józsefné, Sandru őrnagyné, Schlauch Jozefin, Steiner Árminné, Sztrkov őrnagyné, Tóth Jenőné, Tóth Józsefné, Thurzó Lajosné, Veres Jánosné, Wertheimstein Alfrédné, özv. Venderinszkné.

L e á n y o k: Bárczy Margit, Baróthy Erzsike, Baróthy Ilonka, Böszörményi Tilda, Cziffra nővérek, Czeglédy Jolán, Csányi Margit, Csapó Ilona, Des Echerolles Kruspér Laura, Erbn Elza, Elek Valeria, Göndöcs Etelka, Jelentsik nővérek, Korda Irén, Klein Lujza, Kállay nővérek, Középegy Margit (Dusesd), Örley Irma, Örley Paula, Persz Aranka, Pokorny Marien, Petrus Nina, Schwarcz Paula, (Élesd), Serly nővérek, Schlauch Anna, Serényt Irma, Thurzó Ilona, Tóth Mariska, Tóth Karola, Veres Erzsike, Wertheimstein nővérek.

Ezredéves kiállítás.

A földműves és munkásnép a kiállításra.

A földmívelés és munkásnépnek az ezredéves kiállítás és a fő- és székváros megtekintése céljából tervezett tömeges felrándulásai tekintetében a kiállítási igazgatóság a következő tájékozást adta ki.

A kereskedelemügyi m. kir. minister úr, mint az ezredéves kiállítás országos bizottságának elnöke, meszszenő könyvtésekkel ohajtván lehetővé tenni az ország földműves- és munkás népének az ezredéves kiállítás és a fő- és székváros megtekintését, elhatározta, hogy a nagyobb tömegekben felrándulók részére:

U t a z á s i k ö l t s é g. a) a m. kir. államvasutak és ezeknek üzemében álló vasutak vonalain 50%-nyi mérséklést engedélyez a zónarendszerű személy dijszabásszerinti III. osztályu menetjegyekből, továbbá intézkedik, hogy a nem állami kezelés alatt álló vasutak vonalain, nemkülönben a gőzhajózási társaságok által fentartott személy járatokon hasonló értékű kedvezmények adassanak; **S z á l l á s b.)** ezer személy befogadásra, katonai ágyakkal felszerelt barakkot épített a kiállítás közelében és ebben 10 krért nyújt egyegy személynek 1—1 napra szállást. **É l e l m e z é s c.)** a barakkal kapcsolatosan népkonyhát állit és ebben 10 krért ad egy tál meleg ételből álló ebédet vagy vacsorát; **K a l a u z o l á s d.)** díjmentesen megfelelő számú és nyelvismerettel bíró kalauzokat bocsájt az érkező csoportok rendelkezésére, kik hivatalosan a csoportokat egész időzésük alatt a szükséges felvilágosításokkal és magyarázatokkal támogatni és kísérni; **B e l é p t i j e g y e k e.)** husz krajczárra mérsékelt belépti jegyeket adott ki a kiállításra. **J e g y f ü z e t e k f.)** jegyfüzeteket hozat forgalomba a kiállítás igazgatóság útján, melyekben kimenttértili jegy, szállás utalvány, a kiállításba való belépésre jogosító jegyek, az ebéd-, illetve vacsorajegy együtt foglalattatik s melyekért a díjfizetés egyszerre és egy összegben történvén, az utazás kényelme biztosittatik. **Ö s z s z k ö l t s é g.** Ezen felsorolt kedvezmények mellett lehetővé válik az, hogy a XIV. zónához tartozó vidéken lakó egyén 2 napi tartózkodásra egészben 5 forint, VIII. zónához tartozó vidékek lakossága: (az élelmezést, szállást, belépti jegyet

beleértve:)3 forint költséggel teheti meg az utazást, Budapestre és vissza. **S z e r v e z é s.** A tömeges felrándulásokat a törvényhatóságok élén álló főispánok, mint a kiállítás kerületi és helyi bizottságainak elnökei, az e célra alakított bizottság avagy a közigazgatási tisztviselők közreműködésével szervezik. A résztvevők előjegyzése, a részvételi díjak beszedése, a jegyfüzetek kezelése és kiosztása, a felrándulás időpontjának, az utazás programjának megállapítása, vármegyénként, vagy ezeken belül kezelenként, a főispán, illetve a közreműködők által eszközöltetik.

A kirándulásban nők és gyermekek is vehetnek részt; gondoskodás fog történni arról, hogy a nők külön barakk-osztályban helyeztessenek el. **U t a z á s é s t a r t ó z k o d á s.** A kiránduló csoport az intézők által kijelölt vezetőkkel együttesen utazik a fő- és székvárosba s ugyanazon vonattal hagyja el Budapestet.

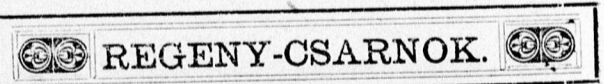
A kirándulók külön vonatot is vehetnek igénybe, ha az egészben fizetendő menetdíj által a megteendő ut minden kilométer után 2 forint 40 kr. biztosittatik a m. kir. államvasutnak. Ezen határozomány alól az igen távol fekvő állomásokról utazó csoportokkal szemben és haa kirándulók száma az 500-at eléri, a kereskedelemügyi m. kir. minister urtól esetről-esetre kikérendő engedély alapján, kivételek is lesznek tehetők.

Az egész csoportnak a tartózkodás egész ideje alatt való együtt maradása feltétlenül kötelező.

A kirándulókat érkezésüknél a kiállítás kalauzai fogadják és kísérik szállásukra, onnét a kiállításra. A délutáni órák a város nevezetességeinek megtekintésére lesznek fordittandók.

Gondoskodás történik arról, hogy azok kik a színházakat látogatni akarják, azt kalauzok kísérelében, kivételes áron kiadandó jegyekkel tehessek.

Mindenkinek, aki ezen culturpolitikai szempontból jelentékeny országos mozgalomban tevékenykedni óhajt, a ki a nép érdekeit a szívében viselvén, a tömeges kirándulások eszméjét terjeszteni óhajtja: a kiállítás kerületi és helyi bizottságai is elsősorban a törvényhatóságok élén álló főispán és ennek megbízásából eljáró közigazgatási tisztviselők készséggel fognak további részletekre néze felvilágosításokkal szolgálni.

Mumm.

Irta: Tömörkény István.

2

Vidám dolog volt ez, a fejekben még pezsgett a Mumm, a Rákóczi s az ezred-induló, mely tultatával kezdődött, s hullahával a közepén szeliden végződött a karmester ur ideája szerint a tarara-bummdíében. Oly szép volt ekkor, ily hajnali szemüvegen nézve a dolgokat, az ezred. A szélesfejlődött vonal sapkarózsáin a nap csillogott, az ezredzászló szalagja lengett a rud körül.

Eraunek körülment lován, a front megett megállt s a traint vette szemügyre. Ott volt minden, ami kellett, podgyáskocsi, társzekerek.

— Ach, die Munitionswägen, . . . Szeme szeretettel siklott végig a féltve őrzött lőszer kocsiokon. Azon tul a tiszti podgyások következtek, a ladába rakott, számozott tábortüzhelyek osztályozva félzászlóaljak szerint, ruhakocsi, azután legvégül öt pompás terhes-szekér, kettőn hordóban a valóságos alföldi buczkai, a legjobb ital mindenféle marsoló publikum részére szódával — és a nélkül is, Egyen ladákba rakott tiszta magyarádi, egri, somlai, a másik két kocsin az isteni nedű. a Mumm, az eredeti hárshaj-kosarakban, leolmozva, lepecsételve, kívül a manipuláns iromba betüivel: Inf. Reg. No. 127. Regmtsstab.

Az ezredes előrehajolt a lovon s felvilanó szemmel nézte a kincseket. Öt kocsi. Epen elég egy husz napu manőverre, tekintettel arra, hogy a volt brigád parancsnok ur a tavasszal megkapta a kék ivet s ezután nem jár reá az ezred horára. No ezek jól vannak felrakva. Király Miska, a traintiszt igazán ügyes gyerek

pontos, figyelmes, derék jó fiu, valóban kár, hogy öreg főhadnagy már s a novemberi előléptetés a másod osztályu kapitányok közé sorozza.

— Az avancement néha ostobaságokat csinál s összezavarja egy jól berendezett ezred egész adminisztrációját — gondolta az ezredes.

Ezen pár pillanatig gondolkozott, de a bus hangulatot elnyomta az öröm, hogy ime, az egyedüli amit manőveren jól lehet kapni, egy tiszta pohár ital, itt van rendben s oly biztonsággal marsol az ezreddel, akárcsak a zászló, melyre csak a napokban adományozta a saját felséges kezeivel himzett szalagot a főhercezsasszony.

Jobb kezével a baloldalára nyult. Kissé nehezen találta meg a kardmarkolatát. Azután kihuzta az aczelt lassan, egy oly ezredes méltóságával, ki voltaképen vezérkari tiszt s ezen rangjában talán legutólszor kell kardot rántania a csapat előtt. Orrhangján, mely elegánsan s mégis élesen rezdült meg a sivar kaszárnyafalak között, deznyszavakat kiáltott. Menet... oszlop... a tété a 16-ik század... A banda huzta, a gyengébb emberekből otthon maradt őrség fegyverbe állt, néhány maródi ócska köpönyeggel a vállán, az ablakból bámult utánuk.

A felkelő nap fényében a vidéki nagy városon át olyan volt ez a menet, mintha elfoglalt várba vonulnának be dicsőségesen. Pedig dehogyan. Csak manőver, unalmas komédia. A vén granicsár generális, a divizionárius, az ő régi, elavult tudásával hibát talál ugyanis. Kész veszekedésre megy az ember. Egy-két tiszt bizonyosan szorong, az első osztályu kapitány ur, ki először vezet most zászlóaljait, valami savanyu előérzettel nézett az események elé.

(Foly. köv.)

T Á V I R A T O K.

Országgyűlés.

(Folytatás.)

Holló Lajos befejezi felszólalását azzal, hogy módot fog találni arra nézve, hogy Csáky hat. javaslatát is kiegészíthesse.

Bánffy Dezső báró mosakodása után

Elnök a vita folytatását a hétfői ülésre halasztotta.

Öt perc szünet után a ház a kérvények tárgyalásába fogott.

A kérvényeket Szász Károly adta elő. A ház a 151—190. számú kérvényekre nézve szó nélkül tudomásul veszi a bizottság javaslatát.

A 191—200. sz. kérvényeknél, melyek a népoktatásügy államosítását sürgetik.

Polónyi Géza az állami oktatás életbe léptetését kívánja. Erre nézve hat. javaslatot nyújt be.

Wlassics Gyula miniszter álláspontja az, hogy ahol szükséges, állítsanak fel állami iskolákat, de hogy az összes iskolákat államosítsák, ezt ő sem helyesnek, sem jogosnak nem találja.

Batthány Tivadar gróf fejtegeti, hogy az egyházipolitikai akció következménye az áramlat, mely az iskolák államosítását sürget. Helytelennek tartja, hogy a kérvény bizottság ily fontos ügyben nem alkotott magának véleményét, hanem azt indítványozta, hogy az iskolák államosítására vonatkozó kérvények a vallás és közokt. miniszternek adassanak ki.

Hat. javaslatot nyújt be, hogy e kérvények a bizottság javaslatának megellőzésével a ház irattárába tétessenek.

Wlassics Gyula miniszter rövid felszólalása után:

Batthány Tivadar gróf visszavonja hat. javaslatát.

A többség elfogadja a bizottság javaslatát.

Ülés végén Molnár Józsiás interpellált.

Ülés vége 2 órakor.

A pápa válasza.

A »Pesti Hirlap« tudvalevőleg elferdítve hozta XIII. Leo pápa őszentségének ama válaszáat, melyet azon alkalomból mondott, midőn

Dr. Fraknói Vilmos pápai praelatus, ez. püspök, váradi kanonok ur Dr. Schlauch Lőrincz nagyváradi bibornok püspöknek úgy a saját maga mint az egyházmegyei papság, s a hívek részéről nyújtott péter fillérét által adta.

Ezzel szemben hiteles forrásból a következőket kaptuk.

Róma, jan. 25. (Saját tud. távirata.)

XIII. Leo pápa Ő Szentsége egy negyed óráig tartó gyönyörű beszédben válaszolt dr. Fraknói Vilmos pápai praelatus s címz. püspöknek, midőn ez a magyar történelmi intézet tagjaival megjelenve, dr. Schlauch Lőrincz nagyváradi bibornok-püspöknek és az egyházmegye papságnak s hívőknek péterfilléréit általnyújtotta.

Szeretettel s minden keserőség nélkül beszélt Magyarországról. — Az egyház, ugymond — mindenütt viszontagságokon megy keresztül, nemcsak Magyarországon. De azért bizik benne, hogy Magyarország katolikus ország fog maradni, aminthogy Olaszország sem szünik meg az lenni, bármiképpen ostromolják is az egyházat. — A nap küzdelmein felül emelkedő, a legfelsőbb régiókba szárnyaló szellem volt egész beszéde.

A politikai helyzet.

Budapest, jan. 25. (Saj. tud. táv.)

A képviselőház mai ülése után nem lehet kétség többé abban, hogy gr. Apponyi Albert békeakciója teljesen meggyőzött és többé számítani sem lehet arra, hogy a szabadelpvűpárt a tisztább politikai erkölcsök mezején keresse boldogulását. A függetlenségi és 48-as párt vonul fel ismét hűséges segédcsoportnak, mert az Eötvös-Justh, ma már Kossuth-frakció ismét talált érintkezési pontot a kormánypárttal. Találkoznak az egyházipolitikai fegyverszövevényesek most abban, hogy egyik sem akarja akezeptálni a kuriai bíraskodásra vonatkozó javaslatot. A szabadelpvűpártban ugyanis előre törtek az intratigens elemek, amelyeket a kormányban most Perczel és Wlassics képviselnek és ezekkel szemben Bánffy gyöngye volt. Így tehát számítani sem lehet arra, hogy valami becsületes alakulás történjék, marad minden a régiben: hacsak a szabadelpvű párt másik jelentékeny csoportja össze nem tudja törni a függetlenségi-ekkel szövetségelt csoportot.

A pécsi püspök halálához.

Pécs, jan. 25. (Saját tud. táv.)

Ma reggel Walter Antal és Dobszay Antal kanonokok hivatalosan lepecsételték a püspök hivatalos szobáját, a család pedig a lakosztályokat. A gyorsvonattal ma este Pécsre érkezik Pertik Ottó dr. és Nekan dr. asszisztensével a holttest bebalzsamozására. Az első részvétvtávirat Cselka Nándortól, a második Meszlényi Gyula szatmári püspöktől jött, ki a temetésre eljön. Wlassics Gyula és Perczel Dezső miniszterek igen megleghangu táviratokban kondoleáltak. A püspöki palota kápolnájában készülnek már a ravatalozásra. A holttestet bebalzsamozás után nickel koporsóba helyezik. A temetés valószínűleg szerdán délelőtt lesz és míg a mauzoleum elkészül, ideiglenesen a bazilika kriptájában fogják a holttestet elhelyezni. Közlebbi részletek a temetésre vonatkozólag nincsenek megállapítva.

A borsodi főispán panamája.

Budapest, január 25. (Saját tud. táv.)

Miklós Gyula reggel érkezett a fővárosba, délelőtt megjelent a képviselőházban, hol megjelenése kinos feltűnést kellett. Az elnöki szobában írta meg lemondását, melyet a miniszterszobában nyújtott át a belügyminiszternél. A kihallgatás vagy öt percig tartott.

A lemondó levél ime ez:

»Nagyméltóságú Miniszter ur!
Kegyelmes uram!

Azon okmány kiállításról és aláírásról, melyet Szabó József, ki hosszab időn át megbízott ügyvédem volt a hírlapokban mint hozzá intézett levelet szerepelt — jólehet ez okmány 1895. évi január hó 25-ikén kelt, a legközelebbi napokig semmiféle tudomásom nem volt és így kétségtelen előttem, hogy Szabó József e levelet általam az aláírás végett előterjesztett többi okmányok közé csempészve, iratta alá, a nélkül, hogy tudtam volna, mi annak a tartalma, — a királyi közjegyző pedig egyedül csak a névaláírásomat hitelesítette.

En azonban — dacára annak, hogy soha az e fajta anyagi előnyökhöz igényt nem formáltam, sem a czéltől, hogy ilyen előnyhöz juthassak, soha semmiféle tevékenységet ki nem fejttem — mégis, mivel a köteles elővigyázat ellen mulasztást követtem el: **levonom annak következményeit és azok elől kitérni nem akarok.**

Miért is ismerve az ellenem minden téren megindított támadás természetét, és mert érintetlen egyéni integritásomat és reputációmot első sorban megvédelmezni főfeladatomnak tekintem, s mivel mindaddig ezen ügy teljesen tisztázva nincs, az állásommal járó köteleességek teljesítésére a felelősséget el nem vállalhatom: **tisztelettel kérem Nagyméltóságodat: méltóztassék engem főispáni állásomtól kegyesen fölmenteni.**

Mély tisztelettel maradok kegyelmes uramnak kész szolgálója.

Budapesten, 1896. január hó 25-én.

Dr. Miklós Gyula.

Ugy látszik, a volt főispán teljesen elvesztette emlékezetét, mert levelének az az állítása, hogy látatlanban írta alá az okmányokat, közönséges hazugság. Az okmányokat olvasás előtt korrigálták, abba beszurásokat eszközöltek s a főispán a közjegyző előtt végezte az aláírást.

Miklós Gyula kilép a szabadelpvű pártból, valamint az országos és nemzeti kaszinóból, a hol igen élénken foglalkoznak ennek a kilépésnek a kényszerű szükségével.

Az affér rendkívül kellemetlenül érinti Hieronymit a ki Miklóst kinevezte, most a volt belügyminiszter arra hivatkozik, hogy a párt pressziójának ellene nem állhatott.

Zavar a román kormányban.

Bukarest, jan. 25. (Saj. tud. táv.)

Fleva belügyminiszter lemondása biziosan várható, vagy pedig lemond a Sturdza-kabinet és Fleva nélkül újból megalakul.

Miklós Gyula lemondása.

Budapest, jan. 26. (Saját tud. táv.)

Miklós Gyula dr. borsodmegyei főispán kit a boldvölgyi vasut koncessziójának eladása miatt hevesen megtámadtak, s kompromittáló okiratokat közöltek róla, ma a belügyminiszteriumban beadta lemondását.

A pusztaszeri ünnep elhalasztása.

Budapest, jan. 25. (Saj. tud. táv.)

Az áprilisi veszélyes időjárásra való tekintetből a pusztaszeri Árpád-szoboralap-

köletételének ünnepélyét csak május hó második felében fogják megtartani. Vadnay Andor csongrádmegye főispánja már Budapestre érkezett, hogy Bánffy miniszterelnökkel az ünnepély részleteit megállapítsa.

Közgazdaság.

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1895. január 25-én.

Magyar aranyjárdék 4%	122.40
Magyar koronajárdék	99.65
Magyar vasúti kölcsön aranyban 4 1/2%	125.—
Magyar vasúti kölcsön ezüstben 2 1/2%	102.—
Magyar keleti vasúti államkötvény 1876-ból	121.50
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	97.—
Italmérési jog megváltási kötvény	100.10
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény	98.—
Magyar nyeresemény sorsjegy-kölcsön	153.—
Tiszaszabályozási és szegedi sorsjegy kölcsön	142.—
Osztrák járdék papírban	100.50
Osztrák járdék ezüstben	100.75
Osztrák járdék aranyban	122.50
Osztrák korona járdék	100.25
1860. osztrák államsorsjegyek	148.—
Osztrák magyar bankrészvény	110.—
Magyar hitelbank részvény	414.—
Osztrák hitelintézeti részvény	363.75
Osztrák-magyar államvasúti részvény	353.—
20 frankos arany (Napoleonkor)	963.—
Német birodalmi márka	59.35
London vista	121.25
Páris vista	40.85
20 márkás arany	11.85

Szerkesztői üzenetek.

Sz. Gy. urnak, Székelyhid. A táviratot szépen köszönjük. Annak idején majd a temetésről is fogunk kérni néhány szót.

M. J. Nagyvárad. A kérdéses cikkbe csak véletlenül jutott a »fodrász-kolon«, s ime készséggel kijelentjük, hogy az önök multságán nem voltak »kocsisnék és mindenek leányok« jelen, — különben is ezt nem mi irtuk, hanem annak a levélnek az írója. Különben pedig béke velünk.

Főszerkesztő: Dr. PERSZ ADOLF.

Felelős szerkesztő: SZABÓ LÁSZLÓ.

NYILTTÉR. BANKIRODA. PÉNZKÖLCSÖNÖK.

Azon kis- és nagybirtokosok, háztulajdonosok, vagy egyéb fekvőségek birtokosai, kik 4%-os kölcsönt törlesztésre óhajtanak felvenni, forduljanak **Lövinger J. János** irodájához (Nagyvárad, Kapuczinus-utca 68, Stépan-ház); ugyanaz értesíti a t. közönséget, hogy a kölcsönök 300 forinttól kezdve bármely összegig vehetők fel. Minden a bank szakmába vágó tárgyak nálam kaphatók. (288) 11-0

Meghívás.

A „Polgári takaré- és segélyszövetkezet“

1896. évi február hó 2-án d. e. 11 órákor saját helyiségében tartja

ÉVI KÖZGYÜLÉSÉT,

melyre a t. üzletrészesek ezennel meghívotnak.

TÁRGY:

- 1) Igazgatóság jelentése az 1895. évről.
- 2) E felügyelő bizottság jelentése a számvizsgálatról.
- 3) Az igazgatóság és felügyelő bizottság felmentvénye feletti határozathozatal.
- 4) Öt rendes és 2 pótfelügyelő-bizottsági tag választása.
- 5) Esetleges indítványok. *

Nagyvárad, 1896. január 15.

Sarkadi Tihamér,
elnök.

* Az alapszabályok értelmében a közgyűlésen csak azon indítvány tárgyalható, mely 3 nappal előbb írásbelileg benyújtatik. (14) 1-1

Hirdetmény.

A „nagyváradai takaré- hitel- és segélyegyleti szövetkezet“

1896. évi február hó 2-án vasárnap délelőtt 11 órákor

a kereskedő ifjak olvasó termében (Kereskedelmi-palota, Nagypiacz-tér) tartja évi

RENDES KÖZGYÜLÉSÉT,

melyre a tisztelt üzletrészesek ezennel meghívotnak.

T á r g y a l:

1. Igazgatósági jelentés az 1895. évről.
2. Mérleg bemutatása
3. A felügyelő-bizottságnak jelentése és a felmentvény megadása.
4. A tisztviselők tiszteletdíjának megállapítására vonatkozó javaslat.
5. Öt felügyelő-bizottság választása.

Nagyváradon, 1896. év január hó 26-án.

Sipos Orbán,

(15) 1-1

elnök.

Meghívó.

A „Gazdasági és iparbank részvénytársaság“
Nagyváradon.

1896. évi február hó 9-én d. e. 10 órákor

tartja

saját üzlethelyiségében

V. rendes évi közgyűlését,

melyre a t. cz. részvényesek tisztelettel meghívotnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság évi jelentése.
2. Az 1895. évi mérleg előterjesztése, a tiszta nyeresemény mikénti felosztása feletti határozathozatal és a felmentvény megadása.
3. A felügyelő-bizottság és 11, esetleg 12 igazgató tanácsos választása.

Nagyvárad, 1896. január 19.

Az igazgatóság.

Minden részvényes, ki szavazatával élni kíván, tartozik három nappal a közgyűlés előtt részvényeit elismervény ellenében a pénztárnál letéteményezni.

Ugyanott folyó évi február 1-től kezdve az üzleti jelentés a mérleggel együtt a t. cz. részvényesek rendelkezésére áll. (11) 1-1

Védjegy.

FERENCZ-

Pálinka (Sósorszesz),

(216) 12-26

VÉRTES

gyógysz.-féle

használatban a leghatásosabb.

Ára egy üvegnek 1 és 2 korona.

Kaphatók gyógytárakban, drogueriákban és fűszerkereskedésekben. — Egyedüli főraktár Nagyvárad és vidéke részére ifj. Weisz Bernát urnál.

Raktárak Nagyváradon: Janky Antal, Kádár és Kiss, Wurst József, Wachsmann Albert, ifj. Popper József és Mertz Nándor uraknál, valamint Nyíry György ur gyógyszer-tárában, a hol azon kívül kaphatók a »SAS« gyógyszer-tár világhírű gyógyszerei, u. m.: dr. Heuffel-féle *gyomoroessentzia*; dr. Heuffel-féle *vértisztító labdacskok*; *Injectio* és *Capsules veget.*; *Antibctin*; *Sassaparilla kivonat*; *HERKULES-fürdői kőszényszesz* stb. A hol nincsen raktáron, megrendelhető egyenesen a készítőtől: **VÉRTES LAJOS** „SAS“ gyógyszer-tárában, Lugos 2/a sz.

Előjegyzési heti naptár (tömb) az 1896-ik évre.

Szent László-könyvnyomda részvénytársaság

Nagyvárad, Apáca-utca 3. sz.

☛ TELEFON ÖSSZEKÖTTETÉS. ☛

ALKALMAS AJÁNDÉKOK!

A nagyérdemű közönség, szives tudomására hozzuk, hogy **könyvnyomdánk** mellé

PAPIRRAKTÁRT

rendeztünk be, ahol *bármily mennyiségben* mindennemű

 IRODASZEREKET

olcsóbban mint bárhol beszerezheti.

Raktáron tartunk: Mindenféle *irodai papirokat, levélborítékokat, koczkás és sima üzleti levélpapirokat, csinos és különféle dobozokban levélpapirokat, csomagoló papirokat, csipkézett színes papirokat, rajzpapirokat iskolák és mérnökök részére fényezett (pauza) vásznat. Csinos névjegyek nagy választékban, béli meghívók, tánczrendek, eljegyzési, menu-kártyák, gyászjelentések, továbbá iskolák részére irkák, gyakorlat-füzetek, rajztömbök, noteszek, imakönyvekbe szent-képek* stb. stb.

Kitünő minőségű, cégünkkel ellátott

ACZÉLTOLLAKAT,

tollszárazakat, írót, téntát stb. stb.

Ez alkalommal van szerencsénk tisztelettel felhívni a nagyérdemű közönség figyelmét kitünően felszerelt

KÖNYVNYOMDÁNKRA

ahol mindennemű nyomtatványok: u. m. **hirlapok, művek, oklevelek, részvények, sorsjegyek,** továbbá **takarékpénztári, ügyvédi, közjegyzői és kereskedői** nyomtatványok **olcsón és pontosan** elkészítettnek. Színes kivitelben **üzleti-kártyák, számlák és körlevelek.**

Kivánatra mintákkal és árjegyzékkel szolgálunk.

N a p t á r a k a z 1896-ik é v r e.

K I T Ü N Ö I R O D A I T E N T A I

U J I Szent László-nyomda A L L U M I N I U M - T O L L A K.

U J I

Az 1896. ezredéves kiállítás alkal-

mából az államtól engedélyezett

II. Magyar Osztály-sorsjáték

Kibocsátás: 120,000 sorsjegy 45,007 három osztályba osztott nyereménnyel és egy jutalomdíjjal.

Huzások

I. osztály 1896. február 5—8-ig.				II. osztály 1896. márczius 11—14-ig.				III. osztály 1896. május 12—28-ig.			
<i>Árak az I. osztályra:</i>				<i>Teljes sorsjegyek árai (mindhárom osztályra érvényes):</i>							
1 egész	1 fél	1 tized	1 huszad sorsjegy	1 egész	1 fél	1 tized	1 huszad sorsjegy	1 egész	1 fél	1 tized	1 huszad sorsjegy
20.—	10.—	2.—	1.— forint	60.—	30.—	6.—	3.— forint				

A nyeremények teljes adó- és illetékmentességet élveznek és minden levonás nélkül fizettetnek ki; a huzások az állami hatóságok felügyelete alatt állanak és egy kir. közjegyző jelenlétében ejtetnek meg.

Midőn a sorsolási tervezetet főntebbiekben közzé tesszük, egyben köztudomásra hozzuk, hogy a sorsjegyek mától fogva a falragaszokon jelzett elárúsítóknál a fenti eredeti árokon kaphatók.

Budapest, 1895. december 24.

Magyar Osztály-Sorsjáték Igazgatóság.

Minden
3-ik sorsjegy
nyer.

Még soha nem létezett nyereményesélyeket
nyújt az államilag engedélyezett

Minden
3-ik sorsjegy
nyer.

II. Magyar Osztály-Sorsjáték

45,007 három osztályba osztott pénznyeremény 9.200,000 korona összértékben.

A legnagyobb nyeremény
a legkedvezőbb esetben

Egy Millió korona.

I. osztály huzása 1896. február 5—8-ig.			A II. osztály huzása 1896. márczius 11—14-ig.			A III. osztály huzása 1896. május 12—28-ig.		
Nyereménytervezet:			Nyereménytervezet:			Nyereménytervezet:		
Nyeremény	korona	korona	Nyeremény	korona	korona	Nyeremény	korona	korona
1 »	80000	= 80000	1 »	100000	= 10000	1 »	600000	= 600000
1 »	60000	= 60000	1 »	60000	= 60000	1 »	400000	= 400000
1 »	40000	= 40000	1 »	40000	= 30000	1 »	300000	= 300000
1 »	30000	= 30000	1 »	30000	= 20000	1 »	200000	= 200000
1 »	20000	= 20000	1 »	20000	= 20000	1 »	100000	= 100000
1 »	15000	= 15000	1 »	15000	= 15000	2 »	40000	= 80000
1 »	10000	= 10000	1 »	10000	= 10000	2 »	20000	= 40000
2 »	8000	= 16000	2 »	8000	= 16000	5 »	10000	= 50000
8 »	4000	= 32000	8 »	4000	= 32000	10 »	8000	= 80000
10 »	2000	= 20000	10 »	2000	= 20000	34 »	6000	= 204000
13 »	1000	= 13000	13 »	1000	= 13000	100 »	2000	= 200000
100 »	400	= 40000	100 »	400	= 40000	200 »	10000	= 200000
860 »	200	= 172000	860 »	200	= 172000	2650 »	200	= 530000
9000 »	80	= 720000	9000 »	120	= 1080000	220000 »	150	= 3300000
10000	nyeremény összesen	1268000	1000	összesen	1648000	25007 »	nyeremény és egy jutalom	6284000

Árak az első osztályra:

$\frac{1}{1}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{20}$
20.—	10.—	2.—	1.— forint

Teljes sorsjegyek árai (mindhárom osztályra érvényes):

$\frac{1}{1}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{20}$
60.—	30.—	6.—	3.— forint

ajánlja és szétküldi az összegnek előzetes beküldése mellett vagy utánvétellel

Heintze Károly, BUDAPEST, Szervita-tér 3. szám.

Ürgöny-czím:
Lottoheintze,
Budapest,

Biztonság szempontjából ajánlatos, hogy a sorsjegyeknek ajánlott levélben való küldése kivántassék és a fenti eredeti árak mellett osztálysorsjegyeknél ajánlott levelek portója és nyereményjegyzék darabja fejében 25 kr. — teljes sorsjegyek megrendelésénél pedig portó és 3 nyereményjegyzékért 50 kr. küldendő be.

Az első magyar osztálysorsjáték alkalmával tisztelt vevőim között a következő főnyereményeket osztottam ki: 400.000, 200.000, 100.000, 80.000, 50.000 koronások stb. (1) 4—5

Ürgöny-czím:
Lottoheintze,
Budapest.